

คำรณภาษาไทย : การวิเคราะห์คำนิยม

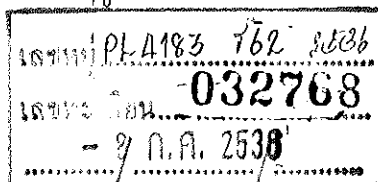
Euphemism in Thai : An Analysis of Social Value

รัชดา ธิยะใจ

Ratchada Thiyajai

ภาษาไทย-องศาอักษร

รัตนนิพนธ์

๓.๗
#34084

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายภาษา)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

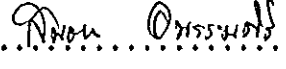
Master of Arts Thesis in Thai

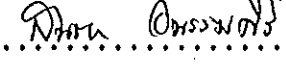
Prince of Songkla University

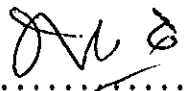
ชื่อวิทยานิพนธ์ คำรึ่ในภาษาไทย : การวิเคราะห์คำนิยม
ผู้เขียน นางรัชดา ธิยะใจ
สาขาวิชา ภาษาไทย (สายภาษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

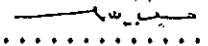
คณะกรรมการสอบ

 ประธานกรรมการ
(ดร.สนธยา อนรรจงศิริ)

 ประธานกรรมการ
(ดร.สนธยา อนรรจงศิริ)

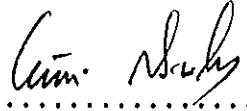
 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มะเนาะ ยูเด็น)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มะเนาะ ยูเด็น)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วันเนาวิ ยูเด็น)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลัทธิสุตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายภาษา)

(ดร.ไพรัตน์ สงวนไทร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์ คำร้หนูในภาษาไทย : การวิเคราะห์คำนิยม

ผู้เขียน รัชดา ธิยะใจ

สาขาวิชา ภาษาไทย (สายภาษา)

ปีการศึกษา 2535

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบ และความหมายแฝงของคำร้หนู
ที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี (contextually taboo) รวมทั้งศึกษา
วิเคราะห์คำนิยมที่สะท้อนจากคำร้หนูประเภทนี้ด้วย

ผลของการวิจัยพบว่า คำร้หนูประเภทนี้มีรูปแบบการใช้คำที่อ้อมค้อม ทำให้จำนวน
พยางค์มีมากกว่าคำเดิม กลวิธีในการสร้างคำร้หนูมี 6 วิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำที่มีความ
หมายเป็นกลาง หรือคำที่มีความหมายดี การเลือกใช้คำที่มีความหมายแฝงแสดงความสุภาพ
การเลือกใช้คำที่มีความชัดเจนน้อยกว่าคำเดิม การเลือกใช้คำแสดงความหมายปฏิเสธร่วมกับ
คำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำเดิม การเลือกคำที่มีความหมายแฝงไปในทางที่ให้ความสำคัญ
และยกย่อง และการใช้คำที่ไม่แสดงการกล่าวโทษ

ในด้านความหมายแฝงพบว่า คำร้หนูประเภทนี้มีอรรถลักษณะเด่นที่แสดงความหมาย
แฝง อยู่ 7 ประการ คือ อรรถลักษณะแสดงความสุภาพ อรรถลักษณะแสดงความหมายดี
อรรถลักษณะแสดงความสำคัญ อรรถลักษณะแสดงการยกย่อง อรรถลักษณะที่ระบุลักษณะงานหรือ
ธุรกิจ อรรถลักษณะที่บอกสภาพหรือการกระทำของคน และอรรถลักษณะแสดงความชัดเจน

จากการวิจัยพบว่า คำร้หนูสะท้อนคำนิยม 3 ประการ คือ ความสุภาพ การให้
ความสำคัญแก่บุคคล และการยกย่องบุคคล คำนิยมทั้งสามประการนี้ สอดคล้องกับคำนิยม
หลักของสังคมไทย ในเรื่องการเคารพผู้อาวุโส การนับถือบุคคล และความเสมอภาค

Thesis Title : Euphemism in Thai : An Analysis of Social
Value

Author : Ratchada Thiyajai

Major Program : Thai (Language)

Academic Year : 1992

Abstract

This thesis aimed at studying the patterns and connotative meaning of the Thai euphemism for substituted words or expressions which are contextually taboos, and analyzing some social values as manifested in these euphemistic terms.

The findings reveal that these euphemistic terms expressed circumlocutiously which result in the increasing number of syllables of these terms. Six structural devices are found to be employed in coining the euphemistic terms including the use of words with neutral or good connotative meaning, the use of words implying politeness, the use of words with less specific meaning than the original taboo words, the use of words with negative meaning paired with another one opposite in meaning to the original taboo words, the use of words connotating significance and recognition, and finally the use of words with non-accusing tone.

As for the connotative meaning, another finding also shows that such euphemistic terms are distinctively composed of seven semantic features, which are politeness, positive connotation, personal significance, recognition, work or business features, human characteristics or actions and specificity.

Three categories of social values as reflected in these euphemistic terms include the value of politeness, the value of personal significance and the value of recognition. Such social values are found to be in accord with the main Thai social values which are distinctively reflected through the respect of seniority, recognition of individuality and equality.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ทั้ง 2 ท่าน คือ ดร.สนธยา อนรรฆศิริ และผู้ช่วยศาสตราจารย์มะเนาะ
ยูเด็น ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ขอกราบขอบ
พระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาตรวจแก้ไข และให้
ข้อคิดเพิ่มเติม ทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้อนุมัติให้ลาศึกษาต่อจนเขียน
วิทยานิพนธ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่สนับสนุนทุนวิจัย

รัชดา ธียะใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	i
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
บทที่	
1 บทนำ	1
ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา	1
สมมติฐานของการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ความสำคัญและประโยชน์	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
วิธีการดำเนินการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
คำจำกัดความของคำรื้อหนู	7
ที่มาของคำรื้อหนู	10
การทำภาษาให้สุภาพและวิธีการสร้างคำรื้อหนู	18
คำรื้อหนูกับคำนิยามและโลกทัศน์ของคนไทย	24

	หน้า
3 การวิเคราะห์ความหมายของคำรึ้นหู	25
หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำรึ้นหู	25
คำรึ้นหูและการจัดหมวดหมู่	26
การวิเคราะห์ความหมายของคำรึ้นหู	30
สิ่งที่ชี้แนะความหมายแฝงหรือความหมายเชิงอารมณ์	32
อรรถลักษณะเด่นที่แสดงความหมายแฝงของคำรึ้นหู	39
กลวิธีในการสร้างคำรึ้นหูที่มาจากคำต้องห้ามประเภท ที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี	44
ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการสร้างคำรึ้นหู	47
4 ค่านิยมที่สะท้อนจากคำรึ้นหู	50
คำจำกัดความของค่านิยม	51
ความสำคัญของค่านิยม	52
ค่านิยมของสังคมไทยที่สะท้อนจากคำรึ้นหู	54
5 สรุปผลการวิจัย	59
บทย่อการวิจัย	59
การอภิปรายผล	60
ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	68
ประวัติผู้เขียน	96

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ในบรรดาสิ่งประดิษฐ์ทั้งหลายที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์ขึ้น ภาษาเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่แสดงถึงอัจฉริยภาพอันสูงสุดของมนุษย์ มนุษย์สร้างภาษาขึ้นก็เพื่อใช้ในการสื่อสารโดยมีจุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจความนึกคิด ความรู้สึกของตน การจะใช้ภาษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้น นอกจากผู้ใช้ภาษาจะต้องมีความเข้าใจในระบบภาษาเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องเข้าใจลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษานั้นเป็นอย่างดีอีกด้วย

ในภาษาไทยนั้น การเลือกใช้คำให้เหมาะสมตามระเบียบของสังคมและวัฒนธรรม มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเลือกใช้คำให้ถูกต้องตามความหมาย เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่แม้จะไม่ได้กำหนดลำดับชั้นวรรณะอย่างชัดเจนเช่นประเทศอินเดียก็ตาม แต่สังคมไทยก็ยังมีค่านิยมที่ชอบความไม่เสมอภาค ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523 : 40) ได้กล่าวไว้ว่า การคบหาสมาคมของคนไทย นิยมให้มีการยกย่องความ "สูงต่ำ" เห็นได้จากการลงท้ายในหนังสือราชการด้วยถ้อยคำต่าง ๆ กัน เช่น ขอแสดงความนับถือ ขอแสดงความนับถืออย่างสูง หลักฐานอีกประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีค่านิยมดังกล่าวข้างต้น คือ คำราชาศัพท์ และศัพท์สุภาพสำหรับเลือกใช้ให้เหมาะสมกับชั้นของบุคคล อันได้แก่ พระราชา เจ้านาย พระสงฆ์ ขุนนาง คนสุภาพ (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2514 : 157) นอกจากนี้การเลือกใช้คำยังขึ้นอยู่กับระดับภาษาที่ใช้เขียนหรือพูดอีกด้วย ภาษาที่ใช้ในระดับพิธีการกับภาษาที่ใช้ในระดับสนทนา ย่อมใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน ภาษาในระดับพิธีการจะใช้ถ้อยคำที่ไพเราะและจรรโลงใจ ส่วนภาษาในระดับสนทนา อาจมีถ้อยคำที่เคยใช้กันเฉพาะกลุ่ม มีศัพท์สแลงบ้าง คำที่เลือกใช้บางครั้งอาจขึ้นอยู่กับลักษณะของงานเขียน เช่น ร้อยกรองกับร้อยแก้ว จะใช้ภาษาที่แตกต่างกัน การเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของการใช้ภาษาของสังคมจึงมีความสำคัญ

ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นคำกลุ่มหนึ่งในภาษาไทย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นคำรื่นหู (euphemism) ใช้พูดหรือใช้เขียนแทนคำที่มีความหมายไม่สุ่ดีหรือไม่น่าฟัง และจากการศึกษาเอกสารเพิ่มเติมพบว่า ได้มีผู้ศึกษาเรื่องคำรื่นหูไว้บ้างแล้วแต่เป็นการศึกษาคำรื่นหูในคำต้องห้ามทุกกรณี (totally taboo)¹ ซึ่งได้แก่คำที่ไม่เหมาะสมที่จะปรากฏในสิ่งตีพิมพ์หรือใช้พูดในกลุ่มของคนหมู่มาก และพจนานุกรมจะไม่พิมพ์คำเหล่านี้ ในส่วนของคำรื่นหูที่ยังไม่ได้มีการศึกษา ได้แก่ คำรื่นหูที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี (contextually taboo)² ซึ่งเป็นคำที่ห้ามใช้ในบางโอกาสและสถานการณ์เท่านั้น เช่น หลีกเลี่ยงไม่ใช้เพื่อความสุภาพหรือมารยาทของสังคม คำรื่นหูประเภทนี้มีใช้กันมากในภาษาไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่าคำรื่นหูเหล่านี้ น่าจะสะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนไทย เช่น ค่านิยมในเรื่องความสุภาพ ค่านิยมในเรื่องการยกย่องบุคคล ฯลฯ ค่านิยมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นลักษณะนิสัยของคนไทย การศึกษาลักษณะของคำรื่นหูและความสัมพันธ์ระหว่างคำรื่นหูกับค่านิยม จะยืนยันความคิดเห็นที่ว่าถ้อยคำที่พูดออกไปนั้น มิใช่แต่จะทำหน้าที่ส่งเนื้อหาตามความหมายของคำเท่านั้น หากแต่ยังแสดงถึงอารมณ์ ทัศนคติและค่านิยมอีกด้วย (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2517 : 59) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่องคำรื่นหู เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ของคำรื่นหูกับค่านิยมของสังคมไทย

¹ และ ² แบ่งคำต้องห้ามและให้คำจำกัดความตามวิทยานิพนธ์ เรื่อง "Linguistic Taboo in Thai" (Dhirajit Leetrakul, 1978 : 95)

สมมติฐานของการวิจัย

คำรื้อหนูที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี สะท้อนให้เห็นค่านิยม

บางประการของสังคมไทย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและความหมายแฝงของคำรื้อหนูที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี ที่มีอยู่ในภาษาไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงค่านิยมที่สะท้อนจากคำรื้อหนูประเภทนี้

ความสำคัญและประโยชน์

การศึกษานี้จะมีประโยชน์ดังนี้ คือ

1. จะทำให้ทราบถึงค่านิยมที่สะท้อนจากคำรื้อหนูประเภทนี้ที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี
2. จะเป็นแนวทางช่วยให้บุคคลรู้จักใช้ภาษาให้เหมาะสมตามค่านิยมของสังคมในปัจจุบัน
3. จะเป็นแหล่งข้อมูลที่รวบรวมคำรื้อหนูประเภทนี้ที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี เพื่อให้ผู้สนใจได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้า

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะคำร่ำหูในภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ปัจจุบันเท่านั้น เนื่องจากภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ เป็นภาษามาตรฐานที่ใช้กันทั่วประเทศ
2. การศึกษานี้จะไม่ศึกษาคำร่ำหูต่อไปนี้
 - 2.1 คำร่ำหูที่แทนคำต้องห้ามทุกกรณี เช่น / jət / / khuaj / / hi: / เป็นต้น
 - 2.2 คำร่ำหูที่ใช้ในการทหารและการทูต
 - 2.3 คำร่ำหูที่เป็นคำราชาศัพท์และคำสุภาพที่ใช้กับพระราชวงศ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ คือ

เกณฑ์ในการพิจารณาว่าคำใดเป็นคำร่ำหู (euphemism) ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ของสเปียร์ส¹ (Spears, 1982 : XII) เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ

¹ดูรายละเอียดในบทที่ 3 หน้า 25

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

คำรื้อนที่นำมาวิจัยได้จากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

1.1 บทสนทนาในชีวิตประจำวัน

1.2 สื่อมวลชน ในช่วงปี พ.ศ.2531-2534 ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวัน

4 ชื่อ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ และมติชน วารสาร 4 ชื่อ คือ สตรีสาร สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ มติชนสุดสัปดาห์ และสกุลไทย รายการโทรทัศน์จากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 และช่อง 11 และรายการต่าง ๆ จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

1.3 หนังสือและเอกสาร

2. วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

2.1 จุดบันทึกคำที่อยู่ในขอบข่ายเป็นคำรื้อนตามเกณฑ์ของสเปียร์ส

(Spears, 1982 : XII)

2.2 จัดหมวดหมู่ของคำรื้อน

2.3 วิเคราะห์ความหมายแฝงของคำรื้อนที่รวบรวมไว้โดยใช้วิธีวิเคราะห์

องค์ประกอบทางความหมายของคำ (componential analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ และพิจารณาอรรถลักษณะของคำรื้อนประเภทนี้

2.4 วิเคราะห์ค่านิยมของสังคมที่สะท้อนจากคำรื้อน

นิยามศัพท์

1. คำต้องห้าม (taboo word) คือ คำที่สังคมกำหนดว่า ไม่สมควรนำมากล่าวอย่างเปิดเผย เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายไปในทางที่ไม่ดี

2. คำรื่นหู (euphemism) คือ คำที่นำมาใช้แทนคำต้องห้ามเพื่อให้ฟังดูสุภาพเหมาะสมที่จะใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือกับสุภาพชนทั่ว ๆ ไป คำรื่นหูแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 คำรื่นหูที่มาจากคำต้องห้ามทุกกรณี (totally taboo) คำรื่นหูประเภทนี้มาจากคำต้องห้ามที่ถือกันว่าเป็นคำหยาบ ไม่สมควรนำมาใช้โดยเด็ดขาด ต้องใช้คำอื่นแทน

2.2 คำรื่นหูที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี (contextually taboo) คำรื่นหูประเภทนี้มาจากคำเดิมที่ไม่ใช่คำหยาบ แต่หลีกเลี่ยงไม่ใช้เพื่อความสุภาพหรือมารยาทของสังคม และใช้ในโอกาสที่เป็นพิธีการ

2.3 คำนิยม เป็นความรู้สึกหรือความเชื่อที่เชื่อว่าวิธีปฏิบัติบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีและสังคมเห็นว่าดี ควรกระทำมีคุณค่าที่จะยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ และแนวการดำเนินชีวิตเป็นมาตรฐานการตัดสินความดีความชั่ว ความผิดถูกของสังคม

2.4 อรรถลักษณะ หมายถึง ความหมายย่อยของคำ ความหมายย่อยเหล่านี้มีทั้งเป็นความหมายหลัก และความหมายแฝง ความหมายย่อยทุกอันของความหมายเมื่อรวมกันเข้าจะเป็นความหมายของคำคำนั้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำร่ำนุพบว่า เอกสารทั้งที่เป็นภาษาต่างประเทศและภาษาไทย มีเนื้อหาที่สามารถแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. คำจำกัดความของคำร่ำนุ
2. ที่มาของคำร่ำนุ
3. การทำภาษาให้สุภาพและวิธีการสร้างคำร่ำนุ
4. คำร่ำนุกับค่านิยมและโลกทัศน์ของคนไทย

คำจำกัดความของคำร่ำนุ

ผู้เขียนหลายท่านจัดคำร่ำนุ (euphemism) ไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการใช้

โวหาร

จักรา บุณาค และคนอื่น ๆ (2526 : 78-80) เรียกคำร่ำนุว่า โวหารเคลือบคำ โดยกล่าวว่า การเขียนประเภทใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนมีวิธีการใช้ถ้อยคำให้เกิดภาพหรือความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ วิธีการใช้ถ้อยคำนี้เป็นศิลปะแห่งการใช้ถ้อยคำ มีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การใช้อุปมาอุปไมย (imagery)¹ ใช้ข้อความที่พูดเกินจริง (hyperbole)² การใช้ความตรงกันข้าม (paradox)³ ฯลฯ การใช้โวหารเคลือบคำ เป็นวิธีหนึ่งแห่งศิลปะ

1 คำว่า imagery ในหนังสือศัพท์บัญญัติอังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ของราชบัณฑิตยสถาน ใช้ว่า กระบวนภาพ หรือ กระบวนจินตภาพ

2 และ 3 คำว่า hyperbole และ paradox ในหนังสือวรรณคดีศึกษาของวิภา กงกะนันท์ ใช้ว่า อติพจน์ และ ปฏิภาคพจน์

การใช้ถ้อยคำ นอกจากนี้ยังได้อธิบายอีกว่า การใช้โวหารเคลือบคำเป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายเดียวกันมาแทนที่คำบางคำ ซึ่งเมื่อกล่าวแล้วอาจทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่รุนแรงหรือไม่สุภาพ

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2526 : 101) เรียกคำรึ้นหว่าโวหารเคลือบคำเช่นกัน และได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โวหารว่า ในการแสดงความรู้สึกนึกคิดหรือแสดง

เรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้อื่นทราบนั้น บางครั้งผู้ใช้ภาษาต้องการที่จะให้ข้อความนั้นประทับใจ ผู้ฟังจึงต้องใช้โวหารเรียกว่า โวหารภาพพจน์ (figure of speech) โวหารเคลือบคำ เป็นวิธีหนึ่งของการใช้โวหารภาพพจน์ หมายถึง การพูดหรือการเขียนเรื่องที่ไม่สู้ดี หรือไม่ค่อนนำฟังด้วยภาษาที่ละมุนละไม เพื่อผ่อนคลาบบรรยากาศที่เคร่งเครียด เช่น แทนการกล่าวว่า "คุณโง่ทงม" ด้วยประโยคว่า "คุณเล่นิทานให้มฟังเสียแล้ว" หรือการจะกล่าวว่า "ใครคนใดคนหนึ่งเป็นคนไม่สุภาพ ก็อาจเสี่ยงพูดว่า "เขาเป็นคนไม่ค่อยสุภาพเท่าที่ควร"

ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์ (2527 : 10) เรียกคำต้องห้าม (taboo) ว่า คำห้าม และกล่าวว่าคำห้ามมีอยู่ในทุกภาษา ซึ่งอาจเกิดจากความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความรู้สึก ความคิดเห็นเกี่ยวกับสัตว์ สิ่งของ การกระทำต่าง ๆ ว่า สิ่งใดควรหรือสิ่งใดไม่ควรเรียกอย่างไร เมื่อมีความเห็นว่ไม่ควรเรียก จึงเสี่ยงใช้คำที่เปลี่ยนความหมายให้เป็นมงคล คำที่เปลี่ยนความหมายแล้วนี้คือ คำรึ้นห

ปราณี กุลละวณิชย์ (2526 : 429-430) กล่าวว่า คำรึ้นห (euphemism) เป็นคำที่ใช้แทนคำที่มีความหมายไปในทางที่ไม่ดี คำที่ใช้แล้วสื่อความหมายไปในเรื่องเพศ และการสมสู่หรือเรื่องที่น่ากลัว ซึ่งเชื่อว่าอาจนำโชคร้ายมาสู่ได้

รอว์สัน (Rawson, 1989 : 313) อธิบายไว้ว่า คำรึ้นหูมาจากภาษากรีก "eu" มีความหมายว่า ดี (good) หรือน่าฟัง (sounding good) และ "phēmē" ซึ่งหมายถึง คำพูด (speech, saying) รวมแล้วหมายถึงคำพูดที่สุภาพ ภาษาที่ใช้ใช้อย่าง อ้อมค้อม เพื่อใช้แทนคำที่หยาบคายซึ่งจะทำให้ผู้ฟังเจ็บปวดหรือระคายหู

A Handbook of Literature (1984 : 174) จัดคำรึ้นหูเป็นโวหาร

ภาพพจน์ (figure of speech) เช่นกัน โดยให้คำจำกัดความว่าเป็นการใช้คำพูดโดย วิธีอ้อมค้อมเพื่อแทนคำพูดที่ตรงไปตรงมา มีจุดประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงคำพูดที่ไม่น่าฟัง ถือเป็น การใช้ภาษาที่ขาดความจริงใจ

บาร์เรทท์ (Barrett, 1968 : 160) กล่าวถึงการใช้คำรึ้นหูว่า ผู้พูดใช้ คำรึ้นหูเมื่อต้องการหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ไม่น่าฟัง การใช้คำรึ้นหูทำให้ภาษาขาดความชัดเจน (precision) และในบางครั้งผู้พูดอาจขาดความจริงใจด้วย ซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังสงสัยในเจตนา ของผู้พูดได้

สเปียร์ส (Spears, 1982 : XI) ได้ให้คำจำกัดความของคำรึ้นหูว่า เป็นคำพูด ที่สุภาพนุ่มนวล ใช้แทนคำหยาบที่สังคมไม่ยอมรับ คำรึ้นหูเหมาะสมที่จะใช้ในสถานการณ์ที่เป็น ทางการและต้องการความสุภาพ

จากเอกสารต่าง ๆ เหล่านี้ สรุปได้ว่า มีแนวทางในการพิจารณาคำรึ้นหูเป็น 2 วิธี วิธีแรกถือว่าการใช้คำรึ้นหูเป็นลีลาของการใช้ภาษา (style) จึงจัดคำรึ้นหูเป็นโวหาร ภาพพจน์ ผู้ใช้ภาษาอาจสร้างคำใหม่หรือนำคำสุภาพที่มีอยู่แล้วในภาษามาใช้ หรืออาจใช้ ประโยคที่อ้อมค้อมเพื่อให้ข้อความนั้นฟังละมุนละไมขึ้น

วิธีที่สอง จัดคำรึ้นหูเป็นการเปลี่ยนแปลงของการใช้คำศัพท์ คำศัพท์ใดก็ตามที่ไม่ สุภาพ น่ากลัว ไม่เป็นมงคล ผู้ใช้ภาษาก็จะหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำศัพท์นั้น และจะต้องหาคำศัพท์ อื่นมาแทนเพื่อให้คำพูดนั้นน่าฟัง

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การใช้คำรึ้นหูนั้น มิใช่จะจำกัดอยู่แต่ในขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงคำที่ไม่สุภาพ ไม่เป็นมงคล หรือน่ากลัว ใ้ทั้งดูสุภาพหรือมีความหมายไปในทางดีเท่านั้น คำบางคำแม้จะเป็นคำสุภาพอยู่แล้ว แต่ก็ได้มีการพยายามยกระดับคำให้ทั้งสุภาพยิ่งขึ้น หรือให้ความรู้สึกที่ดีขึ้น ซึ่งตรงกับความเห็นของ รอว์สัน (Rawson, 1989 : 314-315) รอว์สันได้แบ่งคำรึ้นหูเป็น 2 ประเภท คือ พวกที่มีความหมายดี (positive)

คำรึ้นหูที่อยู่ในกลุ่มนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงคำ ซึ่งเดิมมีความหมายเป็นกลางหรือดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสำคัญยิ่งกว่าที่เป็นอยู่จริง อีกประเภทหนึ่งเป็นคำรึ้นหู ซึ่งคำเดิมมีความหมายไปในทางที่ไม่ดี (negative) ผู้พูดไม่อยากจะใช้ อาจจะเนื่องจากความกลัวหรือเป็นคำที่ไม่สุภาพ จึงได้เปลี่ยนไปใช้คำอื่นที่ฟังดูไม่น่ากลัว หรือสุภาพยิ่งขึ้น

ในภาษาไทย คำรึ้นหูที่คำเดิมมีความหมายเป็นกลางหรือดีอยู่แล้ว ได้แก่ คำที่แสดงอาชีพ เช่น ยาม บัจจุบันนิยมใช้ว่าพนักงานรักษาความปลอดภัย หญิงโสเภณี ซึ่งเป็นคำรึ้นหูอยู่แล้วเปลี่ยนมาเรียกหญิงอาชีพบริการ ลูกจ้างทำงานบ้าน ดูแลเด็ก คนชรา เรียกรวมกันว่า บุคลากรบริการสังคม เป็นต้น

ที่มาของคำรึ้นหู

ก่อนที่จะมีการศึกษาเรื่องคำรึ้นหู ภาษาไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องคำสุภาพปรากฏในหนังสือหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร เรียบเรียงในปี พ.ศ. 2465 กล่าวถึงคำสุภาพไว้ว่า คำสุภาพ ได้แก่ คำราชาศัพท์ และคำธรรมดาบางประเภทที่ไม่สุภาพซึ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงให้สุภาพ มี 4 ประเภท ได้แก่

1. คำกระด้างที่แสดงถึงการไม่เคารพ เช่น คำอุทานว่า เว้ย โว้ย หือ หา เออ ฯลฯ

2. คำหยาบ เช่น อ้าย อี จู้ เยี้ยว ฯลฯ คำเหล่านี้จะต้องเปลี่ยนแปลงหรือตัดออกเสีย เช่น ปลาอ้ายบ้า ให้เรียก ปลาบ้า อีเลี้ยง ให้เรียก นางเลี้ยง

3. คำที่ใช้เปรียบเทียบกับของหยาบ เช่น ปลาช่อน สากกระเบือ ใช้เปรียบเทียบกับอวัยวะเพศชาย ปลาสลิด ใช้เปรียบเทียบกับอวัยวะเพศหญิง คำเหล่านี้ต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ปลาช่อน เปลี่ยนเป็น ปลาหาง สากกระเบือ เปลี่ยนเป็น ไม้ตีพริก ปลาสลิด เปลี่ยนเป็น ปลาใบไม้ เป็นต้น

4. คำผวน คำที่เมื่อผวนเสียงกลับแล้วเป็นคำหยาบ เช่น ผักบุง ควรใช้เป็น ผักทอดยอด ควรด้วย ให้ใช้เป็น สมควร ฯลฯ คำผวนเหล่านี้จะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อไม่ให้ผวนแล้วเป็นคำหยาบ

บรรจบ พันธุเมธา (2520 : 245-253) กล่าวถึงภาษาสุภาพว่า หมายถึงถ้อยคำที่ใช้กับผู้เคารพนับถือเพราะสูงกว่าด้วยวัยวุฒิ ชาติวุฒิ และคุณวุฒิ คำสุภาพในภาษาไทยมี 2 ลักษณะ คือ เป็นคำยืมมาจากภาษาบาลี สันสกฤต เขมร และเป็นคำไทยที่ตกแต่งให้ฟังไพเราะสุภาพยิ่งขึ้น เกณฑ์ในการใช้ภาษาสุภาพ กำหนดไว้ว่าต้องใช้ภาษาให้เหมาะกับกาลเทศะและบุคคล โดยมีหลักเกณฑ์ทั่วไป ดังนี้

1. เปลี่ยนถ้อยคำที่ใช้เป็นกลาง ๆ เป็นคำที่สุภาพ เช่น เรียกหา เป็น ให้หา ไม่รู้ เป็น ไม่ทราบ

2. ใช้คำรับที่สุภาพ เช่น ค่ะ ครับ ลงท้ายประโยค

3. หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่จะทำให้ผู้ฟังไม่สบายใจ ได้แก่ การใช้ภาษาถิ่นที่เข้าใจกันเฉพาะคนถิ่นเดียวกัน ภาษาสแลงที่รู้จักเฉพาะคนในกลุ่มเดียวกัน ถ้อยคำที่มีความหมายสองแง่ และคำเปรียบเปรย

4. ไม่ใช่คำที่ใช้ในภาษาพูดในภาษาไทย เพราะภาษาพูดกับภาษาไทยอาจใช้คำไม่ตรงกัน เช่น ภาษาพูด ใช้ว่า เกิดไฟไหม้ ภาษาเขียน ใช้ว่า เกิดเพลิงไหม้ หรือ เกิดอัคคีภัย

การจำแนกหมวดหมู่ของคำที่ใช้เป็นคำสุภาพนั้น แบ่งออกเป็น 4 หมวด ดังนี้ คือ

1. คำนาม เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตรหญิง พี่ชาย เท้า โลหิต

ปัสสาวะ อุจจาระ โศก กระบือ สุรา ฯลฯ

2. คำกริยา เช่น รับประทาน ถึงแก่กรรม คลอดบุตร ให้หา ทราบ เรียน ฯลฯ

3. คำลักษณนาม เช่น ท่าน นาย พล ฟอง ฯลฯ

4. คำวิเศษณ์บอกความรับหรือปฏิเสธ ได้แก่ ค่ะ ครับ เจ้าค่ะ เจ้าขา ห้ามได้

เจ้าค่ะ ขอรับกระหม่อม ฯลฯ

สำหรับการศึกษาและความคิดเห็นเกี่ยวกับที่มาของคำรับหู ได้มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2528 : 74-75) กล่าวว่า คำรับหูมีที่มาจากคำต้องห้าม และคำต้องห้ามก็มีที่มาจากค่านิยมของสังคมที่มีต่อภาษาของสังคมนั้น คำต้องห้ามซึ่งสังคมถือว่าเป็นคำที่พูดไม่ได้ เพราะผิดมารยาทหรือไม่สมควร เป็นเหตุให้ต้องใช้คำรับแทนที่มีที่มาจากที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. ค่านิยมและความเชื่อของคนในสังคมนั้น เช่น เชื่อว่าคำบางคำพูดแล้วไม่ดี เป็นกลางร้าย จึงต้องเลี่ยงใช้คำอื่นแทน

2. คำที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ความศรัทธาทางศาสนา เช่น การจะเอ่ยถึงพระเจ้า จะต้องเลี่ยงไปใช้คำแทน >

3. คำที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะในส่วนที่ปกปิดและเรื่องเพศ ถือเป็นสิ่งที่ไม่ควรนำมากล่าวหรือพูดอย่างเปิดเผย

อัลล์มานน์ (Ullmann, 1983 : 205-207) ได้กล่าวถึงที่มาของคำต้องห้ามไว้ดังนี้

1. คำต้องห้ามที่เกิดจากความกลัว (taboo of fear) สิ่งที่มีนัยยะกลัวกันมากคือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ได้แก่ พระเจ้าและภูตผีปีศาจ การจะเอ่ยนามพระเจ้าหรือปีศาจ จะต้องใช้คำอื่นแทน เช่น ชนชาติยิว เรียกพระเจ้าว่า Master สัตว์ประเภทที่อาจนำอันตรายร้ายแรงมาสู่มนุษย์ได้ก็ถูกห้ามเอ่ยถึงเช่นกัน
2. คำต้องห้ามที่ห้ามเนื่องจากเป็นคำที่ไม่เหมาะที่จะกล่าวถึง (taboo of delicacy) เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะหลีกเลี่ยงไม่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่น่ารื่นรมย์ เช่น โรคภัยไข้เจ็บ ความตาย ความพิการ เป็นต้น เมื่อจำเป็นจะต้องกล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ก็ต้องใช้คำอื่นแทนเช่นกัน
3. คำต้องห้ามเพื่อความสุภาพตามมารยาทของสังคม (taboo of propriety) คำต้องห้ามในกลุ่มนี้ได้แก่ คำที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะเพศ กามารมณ์ และการขับถ่ายของร่างกาย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ควรปกปิด ไม่ควรนำมากล่าวอย่างเปิดเผย

แก้วใจ จันทรเจริฐ (2532 : 28-32) ได้แบ่งที่มาของคำรึนหู่ในภาษาไทยตามหลักของอัลล์มานน์ ไว้ดังนี้

1. คำรึนหู่เพื่อขจัดความกลัว
ความกลัวและความเชื่อในเรื่องที่ว่า หากมี "ตัวเหยี้ย" มาปรากฏให้เห็น คนในบ้านจะได้รับความเดือดร้อน ทำให้คนคิดหาทางแก้ไข การแก้ไขอาจทำได้โดยการทำพิธีมงคลแก้ ในด้านภาษาแก้ไขโดยการเลี่ยงไปใช้คำว่า "ตัวเงินตัวทอง" เพื่อให้ฟังดูเป็นสิริมงคล เพราะเงินทองเป็นของมีค่า

2. คำรึหนูเพื่อความเหมาะสม

ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำที่ตนคิดว่าเหมาะสม โดยคำนึงถึงโอกาส สถานที่ และ ใ้ภาษาให้ตรงตามความนิยม สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคม ในแง่ของความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ผู้พูดต้องคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟังด้วย จึงต้องเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่รุนแรง หรือตรงเกินไป แต่จะเลือกใช้ถ้อยคำที่มีนัยลบอบประโลมแทน การใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมเห็น ได้จากการใช้คำรึหนูแทนคำว่า "ตาย" และ "มะเร็ง"

3. คำรึหนูเพื่อความสุภาพ

การใช้ถ้อยคำที่สุภาพอ่อนน้อมและตกแต่งให้รึหนู เป็นค่านิยม และเอกลักษณ์ สำคัญประการหนึ่งในการใช้ภาษาไทย เพราะความสุภาพทำให้เกิดความราบรื่นในการสื่อสาร การใช้คำรึหนูเพื่อความสุภาพในภาษาไทย ได้แก่ คำที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะเพศ การร่วมเพศ การขับถ่ายสิ่งปฏิกูลจากร่างกาย ซึ่งถือกันว่าเรื่องเหล่านี้ไม่ควรนำมากล่าวอย่างเปิดเผย ถ้าจำเป็นต้องเลือกใช้คำที่สุภาพ

ลักษณะ ดาวรัตนหงษ์ (2527 : 10-11) จำแนกที่มาของคำต้องห้ามในภาษาไทยไว้ ดังนี้

1. คำต้องห้ามที่เกิดจากความกลัว เช่น "เหี้ย" ถือเป็นสัตว์อับมงคล หากเอ่ยถึงอาจนำความอับมงคลมาให้แก่ผู้พูดได้ จึงหลีกเลี่ยงไม่พูดคำนี้ และหากคำที่มีความหมายดีมาใช้แทน
2. คำที่เป็นคำหยาบ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการร่วมเพศ การขับถ่าย คำสบถสาบาน หรือคำบางคำที่พวนแล้วเป็นคำหยาบ ก็หลีกเลี่ยงไม่ใช้เช่นกัน เช่น "ตากแดด" ใช้ "ผึ่งแดด" "ถ่วงอก" ใช้ "ถั่วเพาะ" เป็นต้น

3. คำบางคำเสี่ยงไม่ใช้เพื่อความไพเราะ เช่น "เมีย" ใช้ "ภรรยา"
"นางเอก" "หวานใจ" ฯลฯ

นีแมน และซิลเวอร์ (Neaman and Silver; 1983 : 1-3) ได้กล่าวถึงประวัติที่มาของคำรึนหว่า ในยุคแรกที่เริ่มมีการใช้คำรึนหว่านั้น เรื่องสำคัญที่ห้ามกล่าวถึง คือ เรื่องของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า มีสาเหตุมาจากความกลัวและความเคารพยำเกรง การติดต่อสื่อสารกับพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติจึงเป็นหน้าที่ของพระเจ้า ดังนั้น พระจึงได้สร้างคำขึ้นเพื่อใช้เรียกขานพระเจ้าผู้เป็นเจ้า เช่น ในภาษากรีกโบราณ เรียกเทพเจ้าแห่งความโกรธ (the furies) ว่า "the Eumenides" ซึ่งมีความหมายว่า ผู้ทรงเมตตา (the kindly ones) หรือ ผู้ทรงเป็นมิตร (the friendly ones)

ในสมัยโบราณเชื่อว่าความตายเป็นเรื่องลึกลับ และเป็นเรื่องที่น่าขนลุกทุกผู้ทุกนาม ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การเอ่ยถึงความตายจึงเป็นเรื่องที่คนไม่เต็มใจพูดถึง จึงเกิดคำรึนหว่าเพื่อใช้แทนคำเดิม เหตุการณ์ที่ตรงกันข้ามกับความตายก็คือ การเกิด ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการร่วมเพศ การเกิดจึงเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้ต้องใช้คำรึนหว่า

นีแมน และซิลเวอร์ กล่าวสรุปว่า เรื่องใดหรือหัวข้อใดจะเป็นเรื่องต้องห้ามหรือไม่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม แต่ละวัฒนธรรมย่อมมีเรื่องที่ต้องห้ามแตกต่างกันไป และแม้ในวัฒนธรรมเดียวกันเรื่องต้องห้ามก็ยังแตกต่างกันไปตามยุคสมัยอีกด้วย

ผู้วิจัยเห็นพ้องกับนีแมนและซิลเวอร์ว่า เรื่องต้องห้ามนั้นแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา ในภาษาไทยไม่มีคำต้องห้ามเกี่ยวกับการเอ่ยนามพระเจ้าผู้เป็นเจ้า เนื่องจากคนไทยนับถือพุทธศาสนา และแม้คนไทยจะมีความเชื่อในเรื่องเทวดา และภูตผีปีศาจก็ตาม แต่เราก็ไม่ห้ามการเอ่ยนามเทวดาหรือภูตผี เพียงแต่กำหนดไว้ว่าควรจะไม่เอ่ยถึงอย่างนอบน้อม มีสัมมาคารวะ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมหลักของคนไทยว่าผู้น้อยควรเคารพผู้ใหญ่

นอกจากนี้ คำต้องห้ามยังแตกต่างกันไปตามยุคสมัยได้ ดังที่ ประจักษ์ ประภาพิตยากร (2519 : 466-469) กล่าวไว้ในเรื่องของคำผวนว่า ในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 นั้นมีการเพ่งเล็งเรื่องคำผวนมาก มีหลักฐานปรากฏในพระราชพงศาวดารมอญ ซึ่งแปลและ

เรียบเรียงเมื่อปี พ.ศ.2402 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงพระเจ้าฟ้ารั่วสร้างปราสาทในเมืองเมาะตะมะ ในการยกเสาปราสาท

นั้น ได้ปลุกหมิงมีกรรมลงในหลุมเสาเอก แล้วตัดเชือกที่ผูกเสาปราสาทให้ขาด เมื่อเสาปราสาทกับสตรีนั้นตาย โลหิตสตรีนั้นกระเด็นขึ้นมากลายเป็นอสรพิษแปดตัว ความตอนนีในพงศาวดารมอญ ฉบับปี พ.ศ.2402 ใช้ว่า "อสรพิษสี่ตัวสองหน" เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า "แปดตัว" ซึ่งเมื่อผวนกลับแล้วเป็นหยาบ แต่ในเรื่องราชาธิราชที่เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เรียบเรียงในรัชกาลที่ 1 ใช้ว่า "อสรพิษแปดตัว"

ในรัชกาลที่ 5 นั้น มีกระแสพระราชโองการ ประกาศเรื่องสรพนามข้างม้า ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับคำผวนว่า

"ให้จงรู้ทั่วกันว่า ข้างม้านี้เป็นสัตว์มีชาติมีสกุล ไม่ควรเรียกว่า ตัวหนึ่ง สองตัว ให้เรียกว่า ข้างหนึ่ง สองข้าง ม้าหนึ่ง สองม้า แต่สัตว์เดียรรजनนอกจากข้างม้า ให้เรียกว่า ตัวหนึ่ง สองตัว อย่าให้ว่า สองขะมด สองเต่า สองปลา กับคำจำพวกคำผวน เหมือนหนึ่ง ต้นไม้ 8 ต้น 9 ต้น หรือ แปดเต่า แปดตัว อย่างนี้ ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณา ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาอย่างอื่น อย่าให้เป็นคำผวนได้ ให้กรมมหาดไทย กลาโหม สัสดี หมายให้รู้ทั่วกันตามสั่ง"

คำบางคำซึ่งเคยปรากฏในตำราหลักภาษาว่า เมื่อพวนกลับแล้วไม่สุภาพ ไม่ควรใช้ เช่น คนป่วย คนสวย สีน สีนั่ง เจ็ดอย่าง ที่หก เห็นควรด้วย ฯลฯ ปัจจุบันเราไม่ถือเป็นคำต้องห้ามคงได้ยินได้เห็นว่าผู้ใช้กันอยู่ทั่ว ๆ ไป

สเตอร์น (Stern, 1968 : 330-336) กล่าวถึงสาเหตุของการใช้คำร้นหูไว้ดังนี้

1. เพื่อหลีกเลี่ยงคำต้องห้าม การเอ่ยถึงสิ่งซึ่งอาจนำผลร้ายมาสู่ตัวผู้พูด เช่น การกล่าวถึงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ พระเจ้า ชื่อปีศาจ ผู้พูดจะเลี่ยงไปใช้ความเปรียบหรือคำที่กล่าวถึงสิ่งนั้นโดยอ้อม (circumlocution)
 2. การใช้คำร้นหูเพื่อความสุภาพตามเงื่อนใจของสังคม ผู้พูดจำเป็นต้องหาคำศัพท์อื่นมาทดแทนคำต้องห้าม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นการแสดงฐานะทางสังคมของผู้พูด หรือแสดงระดับการศึกษาของผู้พูด เช่น คำเรียกอวัยวะเพศ เครื่องแต่งกายชุดชั้นในการขยับถ่ายของร่างกายและสถานที่ที่ใช้ขยับถ่าย
 3. การใช้คำร้นหูเพื่อหลีกเลี่ยงการทำให้ผู้ฟังสะเทือนใจ ไม่พอใจ ในบางครั้งการกล่าวถึงเรื่องบางเรื่องอย่างตรงไปตรงมา อาจทำให้ผู้ฟังไม่พอใจได้ จึงต้องหลีกเลี่ยง
- สเตอร์น สรุปว่า คำร้นหูเป็นการปรุงแต่งภาษาให้สุภาพ ทำให้เกิดผลดีทั้งแก่ตัวผู้พูดและผู้ฟัง

คำร้นหูนอกจากจะมีที่มาจากสาเหตุสำคัญ ๆ ดังที่ได้มีผู้กล่าวมาทั้งหมดแล้วนั้น ผู้วิจัยยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในสังคมปัจจุบันมีข้อกำหนดบางประการที่คอยควบคุมไม่ให้ภาษาเดินออกนอกกรอบของวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงาม เช่น การหมิ่นประมาทบุคคลด้วยวาจา การใช้ภาษาที่แสดงกล่าวโทษบุคคล อาจจะถูกมัดผู้พูดในทางกฎหมายได้ เมื่อจำเป็นต้องใช้คำประเภทที่แสดงการกล่าวโทษ จึงจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงไปใช้คำกลาง ๆ

การทำภาษาให้สุภาพและวิธีการสร้างคำร่ำหู

วิธีการทำภาษาให้สุภาพและวิธีการสร้างคำร่ำหู ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

เขาวลัทธิ กระแสลันท์ (2529 : 35-77) กล่าวว่าการทำภาษาให้สุภาพในภาษาไทยมี 4 วิธี คือ

1. การแสดงออกโดยใช้น้ำเสียง น้ำเสียงที่แสดงความรู้สึก จะมีความดังปกติหรือค่อนข้างเบา มีการทอดเสียงท้ายหรือมีการเน้นและทอดเสียง ส่วนน้ำเสียงที่ไม่สุภาพมีความดังกว่าปกติ น้ำเสียงกระด้าง ห้วน และมีการเน้นหนักที่คำบางคำ

2. การแสดงออกโดยการเลือกใช้คำ แบ่งเป็นการใช้คำแสดงความรู้สึกโดยตรงและคำที่แฝงความรู้สึก ซึ่งสามารถปรากฏร่วมกันได้และเมื่อนำมาใช้ร่วมกันต้องใช้ให้เหมาะสม

คำที่แสดงความรู้สึกโดยตรงมี 4 หมวด คือ หมวดคำลงท้าย คะ ค่ะ ครับ ครับผม ฯลฯ หมวดคำนาม และคำนามที่มีความหมายแฝง เช่น สามี ภรรยา ห้องน้ำ ฯลฯ หมวดคำกริยา เช่น คำว่า เรียบ เชิญ ทราบ ขอแรง ขอตัว กรุณา ขอภัย และหมวดคำลักษณะนาม เช่น ท่าน ที่ ประการ เป็นต้น

คำที่แฝงความรู้สึก มี 2 ชนิด คือ คำที่นำมาใช้สื่อความรู้สึก และคำช่วยแสดงความสุภาพ

คำที่ใช้สื่อความรู้สึก มีทั้งคำนามและคำสรรพนาม เช่น คุณ ผม ลุง อาจารย์ ชื่อจริง ชื่อเล่น ส่วนคำช่วยแสดงความสุภาพ ได้แก่ คำแทนตัวผู้ฟังหรือผู้ที่ถูกกล่าวถึง เช่น คุณ ท่าน คำเครือญาติ เช่น พ่อ แม่ บ้า คำกริยาเฉพาะ เช่น ช่วย กราบ และคำที่ทำหน้าที่ขยาย เช่น อย่างยิ่ง อย่างสูง ผู้มีเกียรติ

3. การเปลี่ยนรูปประโยค มีการเปลี่ยนจากรูปประโยคคำสั่ง เป็นประโยคคำถาม และประโยคเงื่อนไขขอร้อง

3.1 เปลี่ยนรูปประโยคคำสั่ง เป็นรูปประโยคคำถาม

"บัว ไปกวาดห้องเดี๋ยวนี้" (\downarrow = เน้นคำหนักที่เดี๋ยวนี้) เปลี่ยนเป็น "ลุงบัว \uparrow → กวาดห้องเดี๋ยวนี้เลยได้มั๊ย → " (\uparrow → = มีการเน้นและทอดเสียง, → = ทอดเสียง)

3.2 เปลี่ยนจากรูปประโยคคำสั่ง เป็นประโยคเงื่อนไขขอร้อง

"บัว เดี่ยวโรซี้ทให้ด้วยนะ " ประโยคนี้เป็นประโยคคำสั่งคาดคะเน ถ้าต้องการให้สุภาพขึ้น อาจเพิ่มคำว่า "ลุง" มีการทอดเสียงพร้อมทั้งเปลี่ยนประโยคเงื่อนไข และใช้กริยาแสดงการขอร้องและแสดงความขอบใจร่วมด้วย

"ลุงบัว → ถ้าทำงานอื่นเสร็จแล้วช่วยโรซี้ทให้ด้วยนะ → ขอบใจจ๊ะ"

4. การใช้ภาษาท่าทาง เช่น การยิ้ม การพนมมือไหว้ การบีบมือ เป็นต้น

การทำภาษาให้สุภาพทั้ง 4 วิธีนี้ จะปรากฏร่วมกัน โดยเฉพาะวิธีที่ 4 จะเกิดร่วมกับวิธีที่ 1, 2 หรือ 3

รอว์สัน (Rawson, 1989 : 321-323) กล่าวถึงการสร้างคำขึ้นใหม่ว่า มีวิธีทำได้โดยสร้างคำที่มีความหมายดีกว่าแทนคำเดิม (substitution) เช่น neutron bomb เรียกใหม่ว่า enhanced radiation weapons นอกจากจะใช้วิธีสร้างคำที่มีความหมายดีกว่ามาแทนแล้วก็อาจจะใช้วิธีอื่น ๆ ได้ดังนี้

1. ใช้ภาษาต่างประเทศแทนคำเดิม เช่น affairs ยืมมาจากคำภาษาฝรั่งเศส ใช้นัยหมายถึงอวัยวะเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์อย่างลับ ๆ

2. การใช้ภาษาเด็กแทนคำเดิม เช่น number one, pee, piddle ซึ่งหมายถึงการถ่ายปัสสาวะ

3. การใช้รูปย่อ เช่น f__ แทน fuck SOB แทน son of a bitch

4. ใช้สรรพนามหรือคำนามที่ไม่เจาะจงแทน เช่น it, problem, thing, situation ซึ่งผู้ฟังจะต้องคิดเองว่าหมายถึงสิ่งใด เช่น "The child keeps playing with it."

5. การใช้คำอ้อมค้อม เช่น chest แทนคำว่า breast

6. การใช้คำที่มีความหมายลดลง เช่น senior citizen แทนคำว่า the old
ธีระจิต ลีตระกูล (Leetrakul, 1978 : 77-88) ศึกษาพบว่า การใช้คำร้นหูเกิดจากการที่มีคำต้องห้ามในภาษา ทำให้ต้องเลี่ยงไปใช้คำอื่นแทน การหลีกเลี่ยงคำต้องห้ามทำได้โดยใช้วิธีแทนที่ (substitution) และการละคำ (deletion)

การแทนที่ทำได้ 3 ลักษณะ คือ

1. แทนที่โดยใช้คำยืม (loan words) คำต้องห้ามจะถูกแทนที่ด้วยคำยืมจากภาษาต่างประเทศที่มีความหมายเหมือนกัน เช่น ลิงค์ มุล บัสสาวะ เซ็กซ์ แคนเซอร์ เป็นต้น

2. การแทนที่โดยใช้ความเปรียบ (metaphoric expressions) พบมากในเรื่องเกี่ยวกับเพศ เช่น ปลาช่อน สากกระเบือ ปลาสลิด

3. การแทนโดยใช้คำผวน (reversed expressions) ทำได้โดยการนำคำต้องห้ามมาผวน ส่วนใหญ่ใช้แทนคำต้องห้ามที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ

การละคำ (deletion) ใช้วิธีละคำศัพท์ที่เป็นคำต้องห้าม เช่น ชักลาก - ลาก
อีกา - กา

นีแมน และซิลเวอร์ (Neaman and Silver, 1983 : 9-11) กล่าวถึงวิธีการสร้างคำรึนหู โดยอ้างโจเซฟ เอ็ม วิลเลียมส์¹ (Joseph M. Williams) ว่ากระบวนการทางอรรถศาสตร์ที่นิยมนำมาใช้สร้างคำรึนหู มี 5 วิธี คือ

1. การยืมคำจากภาษาต่างประเทศ เช่น micturate แทนคำว่า piss หมายถึงปัสสาวะ (to pass urine, urinate)

2. ใช้คำที่มีความหมายกว้างแทนคำที่เฉพาะเจาะจง เช่น social disease แทนคำ syphillis

3. โดยการย้ายความหมาย เช่น to sleep with หรือ to go to bed with แทนการมีเพศสัมพันธ์

4. ใช้ความเปรียบ เช่น cherry แทน hymen

5. ใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงเสียง ซึ่งได้แก่

5.1 ตัดคำให้สั้น ladies แทนคำว่า ladies' room

5.2 การใช้ตัวย่อ เช่น JC แทน Jesus Christ

5.3 เปลี่ยนเสียงท้ายคำ เช่น Burgle แทน burglar.

5.4 การซ้ำคำ เช่น pee-pee แทนคำ piss

5.5 เปลี่ยนเสียงในคำ เช่น Cripe แทน Christ, Gad แทน God

5.6 การรวมคำ ซึ่งเป็นการรวมทั้งเสียงและรูป เช่น Gezunda

หมายถึง กระโถนสำหรับถ่าย มาจากคำว่า goes under เพราะกระโถนจะวางอยู่ใต้เตียง

¹Joseph M. Williams, Origin of The English Language (New York :Free Press; 1957), pp. 202-203

5.7 การลดรูปคำ เป็นการสร้างคำใหม่โดยวิธีตัดคำให้สั้นลง และเติมปัจจัยที่แสดงถึงความน่ารัก น่าเอ็นดู เช่น heinie เป็นการลดรูปคำจากคำว่า hind end ซึ่งหมายถึง บั้นท้าย

แก้วใจ จันทรเจริญ (2533 : 32-38) ได้ใช้หลักเกณฑ์ของสเตอร์น และ อัลลันกับเบอร์ดีจ มาวิเคราะห์คำรึ้นหูในภาษาไทย และได้แบ่งคำรึ้นหูออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. คำรึ้นหูที่แปลงมาจากคำต้องห้าม (distortion) คำรึ้นหูประเภทนี้ คือ คำรึ้นหูที่มีรูปผิดเพี้ยนไปจากคำต้องห้าม แต่ยังคงความหมายเดิม มีกลวิธีในการดัดแปลงคำ ได้แก่ การย่อคำ และการแปลงเสียงของคำ เช่น โรคมะ แทนคำว่า มะเร็ง ตัวเห้ หรือ ตัวเขี้ย แทนคำว่า ตัวเหี้ย

2. คำรึ้นหูประเภทคำศัพท์ต่างประเทศ (loan word or foreign word) คือ คำศัพท์จากภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีความหมายเหมือนกับคำต้องห้าม ภาษาต่างประเทศที่ภาษาไทยยืมคำศัพท์มาใช้ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี และสันสกฤต เช่น

เมคเลิฟ, มีเซ็กส์กับ แทนคำว่า / jét /

เดด " / ta:j /

อุจจาระ " / khi: /

3. คำรึ้นหูประเภทลดความหมายของคำ (understatement) เกิดจากการใช้คำที่มีความหมายเบาลงมี 2 ลักษณะ คือ การใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง (neutral) และการกล่าวโดยทางอ้อม (circumlocution)

คำที่มีความหมายเป็นกลาง หมายถึง คำที่ไม่ส่วนน้อยแห่งความหมายไปในแง่บวกหรือแง่ลบอย่างเด่นชัด เป็นคำที่มักใช้โดยนักวิชาการ เช่น

ร่วมเพศ	แทนคำว่า	/ jét /
ทรวงอก	"	/ nom /

การกล่าวโดยทางอ้อม คือ การพูดถึงคำต้องห้ามโดยใช้วิธีพูดอย่างอ้อมค้อม มี 3

ลักษณะคือ

ก. การใช้กลุ่มคำหรือวลีเฉพาะแทนคำต้องห้าม ซึ่งเป็นคำ ๆ เดียวเพื่อกระจาย

ความหมายที่ไม่ได้ออกไป ทำให้ความรุนแรงของคำเดิมเบาบางลง เช่น สัญลักษณ์ความเป็นชาย แทนคำว่า/ khuaj /

ข. การใช้คำที่อ้างถึงส่วนรวมทั้งหมดแทนคำเรียกส่วน หรือสิ่งเฉพาะ (whole for part) เป็นการใช้คำซึ่งมีความหมายอย่างกว้าง ๆ ไม่ใช่เฉพาะเจาะจงถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นพิเศษ แต่เมื่อคำนั้นอยู่ในบริบทจะทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าคำต้องห้ามที่ถูกแทนที่นั้นคือคำใด เช่น ส่วนล่าง ส่วนบน ของสงวน ของลับ

ค. การใช้คำที่อ้างถึงลักษณะใดลักษณะหนึ่งของสิ่งนั้น หรือคำต้องห้ามนั้นแทนการกล่าวถึงคำต้องห้ามโดยตรง (part for whole) เช่น การกล่าวถึงความตาย จะกล่าวถึงลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ขึ้นตอนใดขึ้นตอนหนึ่ง หรือกระบวนการนั้นแทนการกล่าวคำต้องห้ามโดยตรง เช่น หมดลม สิ้นลม หรือในคำว่า เต้า (แทนคำว่า / nom /) เนินเนื้อ (แทนคำว่า / hí: /)

4. คำอุปมาประเภทอุปมา (Metaphor) คือ คำหรือถ้อยคำที่มีความหมายอย่างหนึ่งแต่นำไปใช้เพื่อสื่อความหมายอีกอย่างหนึ่งโดยการผ่านการเปรียบเทียบ เช่น มังกรยักษ์ นกเขา ห้องเครื่อง ซึ่งใช้แทนอวัยวะเพศชาย

คำรึนหูกับค่านิยมและโลกทัศน์ของคนไทย

แก้วใจ จันทรเจริญ (2533 : 60-70) ได้ศึกษาถึงค่านิยมและโลกทัศน์ที่สะท้อนในคำรึนหูกึ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย แยกเป็น 2 หัวข้อ คือ ค่านิยมที่สะท้อนจากคำรึนหูกึ่ง และโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำรึนหูกึ่ง

ค่านิยมที่สะท้อนจากคำรึนหูกึ่ง ได้แก่ ความสุภาพ ความสุข ความมีอำนาจ ความรัก การให้ความสำคัญแก่เพศชาย ความมั่งคั่ง ความเชื่อในพุทธศาสนา และความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ

โลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำรึนหูกึ่ง มี 2 ประการ ได้แก่ โลกแห่งความแตกต่างระหว่างชายกับหญิง และโลกแห่งบุญและบาป

การใช้คำรึนหูกึ่งแทนคำต้องห้ามเรียกอวัยวะเพศชายว่า "เจ้าโลก" "อาวุธ" "ปืน" และ "จรวด" แสดงให้เห็นว่าเพศชายเป็นเพศที่มีอำนาจและมีความสำคัญเหนือกว่าเพศหญิง ส่วนคำรึนหูกึ่งที่ใช้เรียกอวัยวะเพศหญิงจะแสดงให้เห็นว่าเพศหญิงเป็นสิ่งของมีค่า หรือสินค้าสามารถนำไปซื้อขายหรือประกอบการค้าได้ เช่น "สามเหลี่ยมทองคำ" "เนินวาสนา" หรือ "ที่ดินผืนน้อย" ในคำรึนหูกึ่ง "ถึงแก่กรรม" "หมดเวรหมดกรรม" "สิ้นบุญ" "หมดวาสนา" สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมองคนในแง่ที่สัมพันธ์กับกฎแห่งกรรม การมีชีวิตอยู่ของแต่ละคนมีความเป็นไปแตกต่างกันตามบุญและบาปที่เคยได้กระทำไว้

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ได้แสดงให้เห็นว่ามีการศึกษาเรื่องคำรึนหูกึ่งที่เป็นภาษาต่างประเทศ และภาษาไทยมาบ้างแล้ว ในส่วนที่ผู้วิจัยจะศึกษานั้น จะเกี่ยวข้องกับการใช้คำรึนหูกึ่งที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี ว่าได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมไทยอย่างไรบ้าง

การวิเคราะห์ความหมายของคำรีนุ

คำรีนุที่ผู้วิจัยได้เลือกนำมาศึกษาในครั้งนี้ รวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

หลายประเภทข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลในช่วงปี พ.ศ.2531-2534 แหล่งข้อมูลของ

คำรีนุที่ผู้วิจัยรวบรวมได้แก่ บทสนทนาในชีวิตประจำวันกับบุคคลรอบข้าง สื่อมวลชน

เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสือวิชาการ นวนิยาย และเรื่องสั้น

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำรีนุ

ในการพิจารณาว่าคำใดเป็นคำรีนุหรือไม่นั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำรีนุตามเกณฑ์ของสเปียร์ส (Spears, 1982 : xii) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. เป็นคำที่ใช้แทนคำที่มีความหมายโดยนัยไม่ดี (negative connotation)
2. เป็นคำไวพจน์¹ (synonyms) กับคำที่มีสถานภาพต่ำกว่า²

1 ใช้ในความหมายตามที่ ฐาปะนีย์ นาคทรพร ให้อีกว่า คำคล้ายหมายถึง คำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เรียกว่า ไวพจน์ ("ภาษาไทย 6 การเขียนสำหรับครู" มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2529 : 74)

2 เปลื้อง ณ นคร เรียกสถานภาพของคำว่า สักดิ์ของคำ โดยอธิบายว่า คำที่ใช้พูดหรือเขียนจะมีศักดิ์ของคำ ๆ นั้นว่าจะใช้ในภาษาระดับใด ๆ เช่น คำตลาด คำศัพท์ราชการ เมื่อศักดิ์ของคำเปลี่ยนไป คำพูดนั้นก็จะถูกนำไปใช้ในระดับภาษาที่ต่างกัน ด้วย ("ภาษาไทย 6 การเขียนสำหรับครู" มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2529 : 219)

3. เป็นคำที่ตั้งใจสร้างขึ้นเพื่อสร้างความคิดรวบยอดใหม่ให้แก่สถานภาพของ คำคำนั้น

4. เป็นคำที่ใช้เพื่อไม่ให้ผู้พูดและผู้ฟังรู้สึกกระตักอวยต่อการที่จะต้องใช้ หรือ ได้ยินคำคำนั้น

5. เป็นคำที่ใช้พูดเพื่อแสดงว่าผู้พูดหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงเรื่องเพศอย่างประเจิด

ประเจิด

6. เป็นคำพูดเพื่อหลีกเลี่ยงคำไม่สุภาพที่ใช้กันเฉพาะในกลุ่มเพศชาย เมื่อผู้ร่วม สันทนามีทั้งเพศชายและเพศหญิง

7. เป็นคำที่สุภาพชนใช้เพื่อหลีกเลี่ยงคำศัพท์ที่ใช้พูดกันในกลุ่มชนชั้นต่ำของสังคม

คำรึ้นหูและการจัดหมวดหมู่

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำรึ้นหูไว้ทั้งหมด 30 คำ และได้แบ่งคำรึ้นหูเหล่านี้ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. คำที่เกี่ยวกับอาชีพและสถานที่ประกอบการ มีดังนี้
 - 1.1 เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ใช้แทนคำว่า ยาม
 - 1.2 ผู้ใช้แรงงาน " กรรมกร
 - 1.3 พนักงานทำความสะอาด " คนกวาดขยะ หรือ
ของเทศบาล คนกวาดถนน
 - 1.4 บุคลากรบริการสังคม } " ลูกจ้างทำงานบ้าน หรือ
 - 1.5 ผู้ช่วยแม่บ้าน } " ลูกจ้างดูแลเด็ก ถนนชรา
 - 1.6 หญิงอาชีพพิเศษ " โสเภณี
 - 1.7 เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก " พ่อค้าหรือแม่ค้า

1.8	เจ้าหน้าที่	ใช้แทนคำว่า	เสมียน
1.9	สถานบริการทางเพศ	"	ห้องโสเภณี
1.10	ธุรกิจบริการทางเพศ	"	การค้าประเวณี
1.11	เพศพาณิชย์	"	การค้าประเวณี

2. คำที่เกี่ยวข้องกับความเสื่อม ความบกพร่อง ความผิดปกติของร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีดังนี้

2.1	ผู้สู้ง่าย	}	ใช้แทนคำว่า	คนวัยเสื่อม คนแก่ หรือ คนชรา
2.2	ผู้สูงอายุ			
2.3	ผู้ด้อยโอกาส		"	คนพิการ
2.4	มีอายุ	}	"	{ แก่ หรือชรา
2.5	มีวัยสูง			
2.6	ไม้ป่าเดียวกัน		"	รักร่วมเพศ
2.7	มีความสามารถจำกัด		"	โง่ หรือไม่ฉลาด
2.8	ผู้พิการทางสมอง		"	เด็กปัญญาอ่อน
2.9	เด็กพิเศษ		"	เด็กปัญญาอ่อน
2.10	มีกลิ่นปาก		"	ปากเหม็น

3. คำที่แสดงถึงฐานะ เศรษฐกิจ

3.1	ชุมชน + ชื่อชุมชน เช่น ชุมชนคลองเตย ชุมชนมนังคศิลา	ใช้แทนคำว่า	ชุมชนแออัด แหล่งเสื่อมโทรม หรือสลัม

3.2	ผู้มีรายได้น้อย	ใช้แทนคำว่า	คนจน
3.3	ที่นั่งชั้นประหยัด	"	ที่นั่งชั้นเราคาถูก

4. คำที่เกี่ยวกับการกระทำหรือสภาพที่ไม่ดี

4.1	พูดให้เชื่อ	ใช้แทนคำว่า	ยุบง
4.2	ปรับราคา	"	ขึ้นราคา
4.3	มีสภาพที่ถดถอย	"	เสื่อม
4.4	ไม่เจริญ	"	ล้ำหลัง
4.5	พูดถึงญาติผู้ใหญ่	"	คำพ่อแม่
4.6	ของทำเลียนแบบ	"	ของปลอม

ตัวอย่างการใช้คำรึ้นหูในประโยคมี ดังนี้

- เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของโรงงานจับคนร้ายได้ในขณะที่คนร้ายกำลัง
ปีนรั้วหนี
- ทางราชการออกใบอนุญาตให้ผู้ใช้แรงงานไทย เข้าไปทำงานในมาเลเซีย
- นายกเทศมนตรีให้กำลังใจพนักงานทำความสะอาดของเทศบาล
- สถาบันของเราเปิดอบรมบุคลากรบริการสังคม เพื่อทำหน้าที่ดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ
และการจัดการงานบ้าน
- ต้องการควนผู้ช่วยแม่บ้าน 2 คน ทำหน้าที่ดูแลเด็กและทำงานบ้าน
- กระทรวงสาธารณสุขจะให้มีการจดทะเบียนสถานบริการทางเพศ และหญิงอาชีพ
พิเศษที่ทำงานในสถานบริการเหล่านี้

- ธนาคารออมสินให้เจ้าของธุรกิจขนาดเล็กที่เป็นผู้เช่าแผงลอยในตลาดสดกู้เงิน
ในวงเงินไม่เกิน 30,000 บาท
- รับสมัครเจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด และ เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ
- การที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยให้ดีขึ้น ไม่ควรเอาธุรกิจบริการทางเทศ
มาเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเมืองไทย
- ถ้าเป็นไปได้ อยากให้มีการจำกัดการเจริญเติบโตทางด้านเพศพาณิชย์
- โรคเกาต์พบบ่อยในเพศชายมากกว่าเพศหญิง และพบในผู้สูงอายุมากกว่าผู้ที่มี
อายุน้อย
- (สถานการณ์ : พิธีกรแนะนำกลุ่มคนตามอดที่รวมตัวกันจัดตั้งวงดนตรี) ขอเชิญ
ท่านผู้ชมพบกับตัวอย่างของผู้ค้อยโอกาสที่พยายามจัดตั้งวงดนตรีขึ้น เพื่อช่วยเหลือ
ฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง
- สตรีที่มีวัยสูง มักมีการสูญเสียเนื้อกระดูกในโรคกระดูกพรุน
- เขารู้สึกว่า ผู้ชายที่มีอายุแล้ว ยังไม่แต่งงาน มักเป็นประเภทที่ชอบไม่ป่าเดียวกัน
- ผมเห็นว่า คุณพิธมีความสามารถจำกัด เราคงจะมอบหมายให้เขารับผิดชอบงาน
สำคัญ ๆ เช่นนี้ไม่ได้
- รัฐจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กพิเศษเหล่านี้ เพื่อให้เขาได้ช่วยตัวเองให้ได้
มากที่สุด จะได้ไม่เป็นภาระแก่พ่อแม่และสังคม แม้จะเป็นผู้พิการทางสมอง เราก็
สามารถพัฒนาเขาได้
- เหงือกอักเสบ และ ฟันผุ เป็นสาเหตุของกลิ่นปาก
- ไฟไหม้ชุมชนคลองเตย
- การปรับราคาสินค้าอุปโภค บริโภคครั้งนี้ คาดว่าจะทำให้ผู้มีรายได้น้อยเดือดร้อน
อยู่บ้าง

- อาหารที่เสิร์ฟให้ผู้โดยสารในที่นั่งชั้นประหยัด กับผู้โดยสารในที่นั่งชั้นหนึ่ง เป็นอาหารชนิดเดียวกัน
- การที่มีคนมาพูดให้เชื่ออย่างโน้นอย่างนี้ เราควรใช้ปัญญาของเราไตร่ตรองให้ดีก่อนที่จะเชื่อ
- สภาพเศรษฐกิจของอังกฤษขณะนี้อยู่ในสภาพที่ถดถอยอย่างรุนแรง
- ภาวะทุพโภชนาการยังมีอยู่ทั่วไปในหมู่บ้านที่ยังไม่เจริญในชนบทของไทย
- (สถานการณ์ : นายสมศักดิ์ คุณเงิน ให้สัมภาษณ์หลังจากที่ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ เสนอชื่อ นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี) มีคนโทรศัพท์มาข่มขู่ต่าง ๆ นานา บางคนก็พูดถึงญาติผู้ใหญ่ของท่าน
- ตำรวจจับของทำเลียนแบบสินค้ายี่ห้อดัง

การวิเคราะห์ความหมายของคำนี้

เพียร์ลรี วงศ์วิภาณท์ (2526 : 291) ได้สรุปนิยามของความหมายไว้ 3 ประการ คือ

1. ความหมาย คือ คุณสมบัติประจำของรูปภาษาต่าง ๆ มีความหมายที่กำหนดไว้เป็นระเบียบ (convention)¹ เป็นที่เข้าใจ และใช้ร่วมกันในหมู่คนที่พูดภาษาเดียวกัน
2. ความหมาย คือ สารที่ผู้พูดเจตนาหรือตั้งใจสื่อไปสู่ผู้ฟัง

¹ คำว่า convention ในหนังสือศัพท์บัญญัติอังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษของราชบัณฑิตยสถาน ใช้ว่า สัญนิยม

3. ความหมาย คือ สารที่ผู้ฟังรับหรือตีความได้จากการฟังหรือการอ่านสิ่งที่ผู้พูดหรือผู้เขียนสื่อมา

เมื่อพิจารณานิยามของความหมายทั้ง 3 ประการแล้ว จะเห็นว่าสามารถแยกความหมายออกได้เป็น 2 อย่าง อย่างแรกเป็นความหมายที่ผู้พูดและผู้ฟังยอมรับและเข้าใจได้ตรงกัน เป็นความหมายเชิงวัตถุวิสัย (objective) ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือความคิดของผู้พูดหรือผู้ฟัง หรือที่เรียกว่าความหมายตรง (denotative meaning) ความหมายหลัก (central meaning) หรือความหมายแก่น (core meaning) ของคำ¹ ความหมายชนิดนี้เป็นความหมายที่มีอยู่ในพจนานุกรมทั่วไป เช่น คำว่า "บ้าน" หมายถึง ที่อยู่ หรือสิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของบุคคล และครอบครัว ความหมายอย่างที่สองเป็นความหมายที่นอกเหนือไปจากความหมายประจำรูปคำ เป็นเจตนาของผู้พูดที่จะสื่อความนึกคิดของตน และเป็นความเข้าใจของผู้ฟังที่ตีความจากข้อความที่ผู้พูดสื่อความหมายชนิดนี้เป็นความหมายในเชิงอัตวิสัย (subjective) คือ มีเจตนาของผู้พูดที่ต้องการสื่อความรู้สึกนึกคิดของตน และมีความเข้าใจที่เกิดจากการตีความของผู้ฟังเกี่ยวข้องอยู่ด้วย เรียกความหมายชนิดนี้ว่า ความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัย (connotative meaning) หรือความหมายเชิงอารมณ์ (affective meaning or emotive meaning)² ความหมายโดยนัยนี้แสดงถึงอารมณ์ทัศนคติความรู้สึกนึกคิดของผู้พูดและผู้ฟัง

¹ และ ² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Longman Dictionary of Applied Linguistics (1985 : 58 และ 76)

ความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝงของคำแต่ละคำ ไม่มีความหมายแน่นอนตายตัว คำบางคำมีความหมายโดยนัยค่อนข้างจะเป็นสากล เป็นที่เข้าใจของคนโดยทั่วไป เช่น สีขาว มีความหมายแฝง หมายถึง ความบริสุทธิ์ คำบางคำ คนที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน ได้รับการอบรมสั่งสอน (socialization) มาแบบเดียวกัน ก็จะเข้าใจได้ตรงกัน เช่น คนไทยเมื่อกล่าวถึง ดอกฟ้า มีความหมายแฝง หมายถึง ผู้หญิงสูงศักดิ์ คำบางคำมีความหมายแฝงที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน เช่น คำว่า "บ้าน" บางคนอาจจะนึกถึงสถานที่อันอบอุ่น เต็มไปด้วยความรักใคร่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บางคนอาจจะนึกถึงสถานที่กักขัง เป็นสถานที่มีแต่ความแตกร้าง ทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝงไม่จำเป็นจะต้องคลุมเครือไม่ชัดเจนเสมอไป ผู้พูดอาจจะแสดงความหมายโดยนัยของคำ โดยเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งกับของอีกสิ่งหนึ่ง ความเปรียบเทียบนี้จะชี้ให้เห็นความคิดของคนคนนั้น หรือกลุ่มคนนั้น ๆ เช่น "บ้านคือวิมานของเรา" การเปรียบเทียบเป็นวิมานเช่นนี้ ผู้พูดย่อมมีความคิดเห็นว่าบ้านเป็นที่ให้ความสุข ความอบอุ่นมั่นคง ปลอดภัย ในทางตรงกันข้ามหากผู้พูดกล่าวว่า "ลงบันไดสามชั้น เหมือนขึ้นสวรรค์" คำกล่าวนี้ย่อมแสดงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อบ้านว่า บ้านเหมือนนรก ผู้พูดไม่มีความสุขเมื่ออยู่บ้านและเมื่อได้ออกไปพ้นจากบ้าน จึงมีความสุขเหมือนขึ้นสวรรค์

สิ่งที่ชี้แนะความหมายแฝงหรือความหมายเชิงอารมณ์

อัลล์มานน์ (Ullmann, 1983 : 129-138) กล่าวถึงสิ่งที่อาจจะช่วยชี้แนะความหมายแฝง หรือความหมายโดยนัยของคำว่ามีดังนี้

1. องค์ประกอบทางเสียง (phonetic factors) แนวคิดในเรื่องเสียงของคำที่ชี้แนะให้เกิดความหมายแฝงได้นั้น แบ่งออกเป็น 2 แนวคิด กลุ่มแรกเชื่อว่าเสียง

กับความหมายมีความสัมพันธ์กัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างจากภาษาไทย ซึ่ง พ.นววรรณ (2518 : 1-3) ได้ยกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าคำบางกลุ่มในภาษาไทยมีความหมายไปในทางใดทางหนึ่ง เพราะมีเสียงบางเสียงปรากฏอยู่ในคำเหล่านั้น เช่น เสียงเอ ทำให้เกิดความหมายว่าไม่ตรง (ซึ่งนะความหมายโดยนัยว่า ไม่งาม ไม่น่าพึงพอใจ) เช่น คนตาเข พันเก ขาเบ เดินเช บ้านโยย ย กลุ่มที่สองมีความเชื่อว่าเสียงทำให้เกิดความพึงพอใจ หรือความไม่น่าพึงพอใจได้ โดยไม่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำแต่อย่างใด เช่น คนคนหนึ่งเมื่อได้ยินเสียงของคำคำหนึ่ง อาจจะกล่าวว่าคำนี้มีควมไพเราะ โดยที่ไม่รู้ความหมายของคำเลยก็ได้

2. บริบท (Context) คำที่เป็นคำธรรมดาไม่แสดงความหมายแฝงแต่อย่างใด เมื่ออยู่ในบริบทบางบริบท จะเกิดความหมายแฝงได้ เช่น คำว่า "wall" ในตัวอย่างที่สอง ซึ่งชี้แนะอารมณ์อ่อนหวาน แตกต่างจาก "wall" ในตัวอย่างที่สอง ซึ่งชี้แนะอารมณ์เศร้า

ตัวอย่างที่ 1

"Thou wall, O wall, O sweet and lovely wall,
Show me the clink, to blink through with mine eyne."
(A Midsummer Night's Dream, Act V, Scene 1)

ตัวอย่างที่ 2

"I saw the dungeon walls and floor
Close slowly round me as before ...
Those heavy walls to me had grown
A hermitage - and all my own."
(Byron, The Prisoner of Chillon, X and XIV.)

3. คำขวัญ (Slogans) อัลล์มานเโก่กล่าวว่า คำขวัญทางการเมืองและคำขวัญประเภทอื่น ๆ มีความหมายแฝงค่อนข้างรุนแรง ความหมายตรงของคำเหล่านี้จะถูกแทนที่โดยความหมายแฝง คำเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของผู้คนที่กำลังชุมนุมกันได้ ตัวอย่างของคำที่มีความหมายแฝงทางการเมือง เช่น อิสรภาพ (liberty), ความเสมอภาค (equality), ระเบียบ (order), บิดุภูมิ (fatherland), ความยุติธรรม (justice) เป็นต้น

4. บัจจัยที่แสดงความหมายแฝง (Emotive derivation) มีบัจจัยบางชนิดที่แสดงความหมายแฝง เช่น บัจจัยแสดงขนาดเล็ก-ใหญ่ (diminutive and augmentative) และบัจจัยที่เปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ทำให้คำลดคุณค่าลงหรือมีความหมายไปในทางที่ไม่ดี (pejorative)

ตัวอย่างจากคำภาษาอังกฤษ

แสดงขนาดเล็ก-ใหญ่ เช่น

prince - princelet (a little prince เจ้าชายน้อย)

เปลี่ยนแปลงคุณค่าของคำ เช่น

poet - poetaster (an inferior poet กวีผู้ต่ำต้อย)

ตัวอย่างจากคำในภาษาอิตาเลียน เช่น

donna (woman) - donnetta (a little woman สาวน้อย)

- donnuccia (a sickly little woman
สาวน้อยขี้โรค)

5. คำบางคำมีสิ่ง^๕ที่แสดงความหมายแฝงอยู่ในความหมายหลัก (main meaning) อยู่แล้วเช่น คำว่า "hovel" มีความหมายว่า "a rude or miserable dwelling place" คำที่มีความหมายเป็นตัวประ^๖เมินคุณค่าแสดงความหมายแฝง คือ "rude and miserable" ซึ่งแสดงความหมายแฝงในด้านที่ไม่น่าพึงพอใจ ในภาษาไทยคำว่า "พิเศษ" มีความหมายว่า "ยิ่งกว่าปรกติ แปลกไปจากสามัญ ไม่ใช่ทั่วไป มีลักษณะที่ต่างออกไป" คำที่ประ^๖เมินคุณค่าแสดงความหมายแฝง คือคำว่า "ยิ่งกว่า แปลก" ความหมายแฝงเหล่านี้^๕อยู่ในความหมายหลัก

6. มีคำบางกลุ่มที่หน้าที่หลักของคำทำหน้าที่เป็นตัวประ^๖เมินค่า หรือแสดงความหมายแฝง ตัวอย่างของคำกลุ่มนี้ ได้แก่ คำคุณศัพท์ (adjective) เช่น ดี (good), กล้าหาญ (brave), ตลก (funny), โง่ (stupid) และคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำเหล่านี้ ในกลุ่มคำเหล่านี้ความหมายโดยนัย ไม่ใช่เป็นสิ่งที่แฝงมา หากแต่กลมกลืนอยู่กับความหมายหลักเลยทีเดียว

7. ในภาษาจะมีคำกลุ่มหนึ่งที่แสดงความหมายแฝงตามกลุ่มหรือระดับภาษาที่คำ ๆ นั้นเป็นสมาชิกอยู่ แม้ว่าคำจะไปปรากฏอยู่ในบริบทอื่นหรือในระดับภาษาที่แตกต่างออกไปก็ตาม คำ ๆ นั้นก็จะยังคงให้ความหมายแฝงตามกลุ่มเดิมหรือระดับภาษาระดับเดิมที่คำเคยสังกัดอยู่ กลุ่มคำเหล่านี้ ได้แก่ โบราณศัพท์ (archaisms) ศัพท์ต่างประเทศ (foreign words) ศัพท์วิชาการ (technical terms) คำศัพท์ภาษาถิ่น (dialect terms) คำตลาด (vulgarisms) และสแลง (slang)

นอกจากนี้ อัลล์มานน์ ยังได้กล่าวถึงกลวิธี^๗ที่ทำให้เกิดความหมายแฝงว่า ทำได้ 3 วิธี คือ

1. กลวิธีทางเสียง (phonetic devices) ผู้พูดอาจใช้กลวิธีทางเสียงเพื่อแสดงความหมายแฝงว่า พอใจ ไม่พอใจ ประชดประชัน ตกใจ หรือโกรธ เป็นต้น กลวิธีทางเสียงที่แสดงความหมายแฝง ได้แก่ การเน้นคำบางคำ การใช้ระดับเสียงสูงต่ำ เป็นต้น

2. กลวิธีการใช้คำ (lexical devices) วิธีที่นิยมใช้และให้ประสิทธิภาพสูงคือการใช้ความเปรียบ (comparison) และอุปลักษณ์ (metaphor) ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติที่เหมือนนี้จะช่วยเชื่อมโยงความคิดให้เข้าใจได้โดยง่าย และตรงกันทั้งผู้พูดและผู้ฟัง

He is as stupid as an ass (ความเปรียบ)

(เขาโง่งเหมือนลา)

He is a perfect ass (อุปลักษณ์)

(เขาเป็นลาอย่างสมบูรณ์แบบ)

3. กลวิธีการใช้รูปประโยค (syntactic devices) แบบอย่างที่นิยมใช้กันมากคือการเรียงลำดับคำ ซึ่ง อัลล์มันน์ ได้ยกตัวอย่างจากภาษาฝรั่งเศสว่า ในภาษาฝรั่งเศสมีคำคุณศัพท์บางคำที่ตำแหน่งของมันจะอยู่หน้าหรือหลังคำที่มันขยายก็ได้ แต่จะให้ความหมายแฝงที่แตกต่างกัน ดังประโยคตัวอย่างว่า

"Non, pas un admirable ambassadeur, mais un ambassadeur admirable."

(No, not an admirable ambassador but an ambassador worthy of admiration)

จากการศึกษาของ แก้วใจ จันทร์เจริญ (2533 : 37) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์ที่ความหมายของคำรึ้นหูที่เป็นคำต้องห้ามในทุกกรณี พบว่าความหมายแฝงของคำรึ้นหูประเภทนี้ใช้วิธีการแสดงโดยใช้อุปลักษณ์มาแสดงความหมาย และได้อธิบายว่า อาจเป็นเพราะวิธีการ

สื่อความหมายโดยการเปรียบเทียบสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการใช้คำรึ้นหู คือ ผู้พูดไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงสิ่งซึ่งต้องการสื่อความหมายโดยตรง คุณสมบัติที่เหมือนหรือคล้ายคลึงบางประการของทั้งสองสิ่ง จะเป็นตัวเชื่อมโยงความเข้าใจ ความคิด และจินตนาการของผู้พูดกับผู้ฟังให้เข้าใจตรงกันได้

ในการวิเคราะห์ความหมายแฝงของคำรึ้นหูที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ใน

บางกรณี ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำ (componential analysis) โดยวิเคราะห์ความหมายแฝงของคำรึ้นหู และความหมายแฝงของคำเดิมที่นำคำรึ้นหูขึ้นมาใช้แทนด้วย¹ วิธีการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ เพียร์ลรี วงศ์วิภาณนท์ (2526 : 319-323) ได้อธิบายว่าเป็นการนำเอาความหมายของคำมาแจกเป็นหน่วยความหมายย่อย เรียกว่า อรรถลักษณะ (semantic feature หรือ semantic component) เอลจัน (Elgin, 1986 : 26-27) กล่าวว่าวิธีการที่จะแยกความหมายรวมให้เป็นหน่วยความหมายย่อยนี้ทำได้หลายวิธี อาจใช้คำจำกัดความจากพจนานุกรม หรือใช้เจ้าของภาษา (native speaker) เป็นผู้บอกความหมายก็ได้ ประโยชน์ของการแยกความหมาย เป็นหน่วยความหมายย่อยเช่นนี้ จะแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เอลจัน ให้ความเชื่อมั่นในตัวเจ้าของภาษาว่า สามารถจะระบุลักษณะความแตกต่าง (distinctive feature) ของความหมายของคำได้

การกำหนดอรรถลักษณะนี้ นิยมกำหนดความหมายให้มีลักษณะเป็น 2 ทาง (binary feature) ใช้สัญลักษณ์ + หรือ - แสดงถึงการมีหรือไม่มีคุณลักษณะนั้น ๆ แต่ก็ไม่จำเป็นว่าคำทุกคำจะต้องกำหนดอรรถลักษณะด้วยวิธีนี้เสมอไป อาจจะใช้วิธีกำหนดอรรถลักษณะแบบหลายคุณลักษณะ (multi-valued) ก็ได้ (Jackson, 1988 : 80, 211, 214) แจคสัน

1 ดูรายละเอียดในการวิเคราะห์คำได้จากภาคผนวก

ยกตัวอย่างคำ 4 คำ คือ คำว่า corduroy, gabardine, seersucker และ tweed ซึ่งต่างก็เป็นผ้าประเภทหนึ่ง มีอรรถลักษณะที่เหมือนกันบางประการ เช่น เส้นใยที่ใช้ทอ เนื้อผ้าและและลายผ้า และการใช้งาน คำทั้ง 4 คำนี้ เขียนเป็นตารางแสดงอรรถลักษณะ

แบบหลายคุณลักษณะ (multi-valued) โดยใช้คำจำกัดความจากพจนานุกรม The Longman Concise English Dictionary ได้ ดังนี้

	THICKNESS (ความหนา)	YARN (เส้นใย)	TEXTURE (เนื้อผ้า)	USE (การใช้)
corduroy (ผ้าลูกฟูก)	durable (ทนทาน)	cotton (ฝ้าย)	lengthways ribs (ลายร่องตามยาว)	
gabardine (ผ้าลายสองหน้าเดียว)	firm/durable (เนื้อแน่น/ทนทาน)	wool/rayon (ขนสัตว์/เรยอน)	diagonal ribs (ลายร่องขนานกันในลักษณะเฉียง)	
seersucker (ฝ้าย่น)	light (บางเบา)	linen/cotton/ rayon (ลินิน/ฝ้าย/ เรยอน)	slightly puckered (ย่นเล็กน้อย)	

	THICKNESS (ความหนา)	YARN (เส้นใย)	TEXTURE (เนื้อผ้า)	USE (การใช้)
tweed		wool	rough/twill	suits, coats
(ผ้าสักหลาด ทอลายทแยง)		(ขนสัตว์)	weaves (หยาบ/ลายสอง)	(สูท, เสื้อโค้ท)

แจคสัน (Jacksohn, 1988 : 91) กล่าวว่า เราไม่จำเป็นต้องใส่บรรดลัษณ์ให้ครบขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และการนำมาประยุกต์ใช้ ส่วนใหญ่แล้วเราใช้บรรดลัษณ์เพื่อแสดงความเหมือนและความแตกต่างเพื่อให้เข้าใจความหมายของคำได้ดียิ่งขึ้น

บรรดลัษณ์เด่นที่แสดงความหมายแฝงของคำรึหนู

เครื่องหมายที่ใช้แสดงบรรดลัษณ์ มีดังนี้

1. เครื่องหมาย + มีความหมายว่า คำ ๆ นั้น มีความหมายย่อยตามที่ได้ระบุไว้ข้างหลังเครื่องหมาย + เช่น [+ มีชีวิต] แสดงว่า คำนั้นมีความหมายย่อยเป็นสิ่งมีชีวิต
2. เครื่องหมาย - มีความหมายว่า คำ ๆ นั้น ไม่มีความหมายย่อยตามที่ระบุไว้ข้างหลังเครื่องหมาย - เช่น [- มีชีวิต] แสดงว่า คำนั้นมีความหมายย่อยเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต

3. เครื่องหมาย ~ มีความหมายว่าไม่อาจจะระบุความหมายย่อยของคำตามที่ได้บอกไว้หลังเครื่องหมาย ~ เช่น คำว่า "กิน" มีอรรถลักษณะ [~ สุภาพ] เนื่องจากคำว่ากิน ไม่มีความหมายแฝงว่าไม่สุภาพหรือสุภาพ แต่เป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ

(neutral)

อรรถลักษณะเด่นที่ผู้วิจัยพบเมื่อได้วิเคราะห์ความหมายของคำรึ้นหู ด้วยวิธีการนำ

เอาความหมายของคำมาแจกเป็นหน่วยความหมายย่อย มีดังนี้

1. อรรถลักษณะแสดงความสุภาพ

จากคำรึ้นหู 30 คำ พบอรรถลักษณะ [+ สุภาพ] ถึง 26 คำ อีก 4 คำ มีอรรถลักษณะ [~ สุภาพ] คือ ไม่อาจจะระบุความหมายย่อยได้ว่าสุภาพหรือไม่สุภาพ คำรึ้นหูที่มีอรรถลักษณะ [~ สุภาพ] มีคำว่า "ของทำเลียนแบบ" "ที่นั่งชั้นประหยัด" "พูดให้เชื่อ" และ "ปรับราคา" ทั้ง 4 คำ มีเพียงคำเดียวที่เปลี่ยนแปลงความหมายจาก [- สุภาพ] เป็น [~ สุภาพ] คือ คำพูด "พูดให้เชื่อ" ที่เหลืออีก 3 คำ มีอรรถลักษณะ [~ สุภาพ] เหมือนคำเดิม เช่น คำรึ้นหู "ของทำเลียนแบบ" กับคำเดิม "ของปลอม" คำรึ้นหูจะมีความหมายเป็นกลางไม่แสดงเจตนาของการกระทำ และไม่แสดงคุณภาพด้วย

2. อรรถลักษณะแสดงความหมายดี

ผู้วิจัยพบว่า คำรึ้นหูทั้ง 30 คำ มีคำรึ้นหูอยู่ 17 คำ ที่มีอรรถลักษณะ [+ ความหมายดี] คำรึ้นหูที่มีอรรถลักษณะ [~ ความหมายดี] จะมีอรรถลักษณะ [+ สุภาพ] คู่กันทุกคำยกเว้นคำ "ของทำเลียนแบบ" และ "ปรับราคา" ซึ่งมีอรรถลักษณะ [~ สุภาพ ~ ความหมายดี] คำ 2 คำดังกล่าวข้างต้นนี้ จะมีอรรถลักษณะย่อยอื่นแตกต่างกันออกไป คือ "ของทำเลียนแบบ" มีอรรถลักษณะ [- คุณภาพ] ซึ่งแสดงว่า คำนี้ไม่มี ความหมายแฝงบอกคุณภาพของสิ่งของ และคำว่า "ปรับราคา" มีอรรถลักษณะ [- ระบุลักษณะการกระทำ] และ [- ความชัดเจน]

3. อรรถลักษณะแสดงความสำคัญ

จากคำรึ้นหูจำนวน 30 คำ ที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ความหมายแฝง พบว่ามีคำรึ้นหูอยู่ 18 คำ ที่มีอรรถลักษณะแสดงความสำคัญ ในจำนวน 18 คำนี้ มีคำรึ้นหูอยู่ 17 คำ ที่มีอรรถลักษณะ [+ สำคัญ] มีคำเพียงคำเดียวที่มีอรรถลักษณะเป็น [~ สำคัญ] คือ คำว่า "ผู้พิการทางสมอง" ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การให้ความสำคัญเป็นสิ่งที่เน้นมากเรื่องหนึ่ง ในสังคมไทย แม้คำว่า "ผู้พิการทางสมอง" ซึ่งมีอรรถลักษณะ [~ สำคัญ] เมื่อเปรียบเทียบกับคำเดิม "ปัญญาอ่อน" จะเห็นว่าคำรึ้นหูมีความหมายแฝงดีกว่าเดิม ดังที่ได้แสดงเปรียบเทียบไว้ข้างล่างนี้

คำรึ้นหู	คำเดิม
ผู้พิการทางสมอง	เด็กปัญญาอ่อน
+ สุขภาพ ~ ความหมายดี + ระบุลักษณะบกพร่อง ~ ยกย่อง ~ สำคัญ + ชัดเจน	~ สุขภาพ - ความหมายดี + ระบุลักษณะบกพร่อง - ยกย่อง - สำคัญ + ชัดเจน

4. อรรถลักษณะแสดงการยกย่อง

จากจำนวนคำรึ้นหู 30 คำ มีคำที่มีความหมายแฝงแสดงการยกย่องอยู่ 22 คำ เป็นคำที่มีอรรถลักษณะ [+ ยกย่อง] 19 คำ อีก 3 คำ มีอรรถลักษณะ [~ ยกย่อง] ได้แก่คำว่า "ผู้ต้อยโอกาส" "มีความสามารถจำกัด" และ "ผู้พิการทางสมอง" คำเดิมของ

คำรึหนูเหล่านี้มีอรรถลักษณะเป็น [~ ยกย่อ] คำนี้แม้คำเดิมจะมีอรรถลักษณะ [~ ยกย่อ] แต่ก็มีอรรถลักษณะเด่นอื่นที่แสดงให้เห็นว่าคำรึหนูนี้มีความหมายแฝงไปในทางที่ดีกว่าคำเดิม คือ การให้ความสำคัญและการใช้คำที่มีความชัดเจนน้อยกว่าเดิม คำเดิม "คนพิการ" มีความหมายแฝงระบุมความบกพร่องอย่างชัดเจน คำรึหนู "ผู้ด้อยโอกาส" แม้จะระบุมความบกพร่องแต่ก็ใช้คำที่มีความหมายไม่ชัดเจนนักดังที่ได้แสดงเปรียบเทียบไว้

คำรึหนู	คำเดิม
ผู้ด้อยโอกาส	คนพิการ
+ สุภาพ ~ ความหมายดี + สำคัญ ~ ยกย่อ + ลักษณะบกพร่อง - ชัดเจน	+ สุภาพ ~ ความหมายดี ~ สำคัญ ~ ยกย่อ + ลักษณะบกพร่อง + ชัดเจน

5. อรรถลักษณะที่ระบุลักษณะงาน หรือธุรกิจ

จากจำนวนคำรึหนู 30 คำ มีคำรึหนูอยู่ 11 คำ ที่มีอรรถลักษณะย่อยนี้แสดงอยู่ อรรถลักษณะนี้ปรากฏร่วมกับอรรถลักษณะเด่นอื่น ๆ คำที่มีอรรถลักษณะนี้เป็นเครื่องหมายบวมมีอยู่ 6 คำ ดังนี้

เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย พนักงานทำความสะอาดของเทศบาล ผู้ช่วยแม่บ้าน
 สถานบริการทางเพศ ธุรกิจบริการทางเพศ เพศพาณิชย์

6. อรรถลักษณะที่บอกสภาพหรือการกระทำของคน

อรรถลักษณะที่มีอยู่ในคำรึ้นหู 16 จากจำนวนคำรึ้นหู 30 คำ และคำที่มีอรรถลักษณะนี้เป็นเครื่องหมายบอก มีอยู่ 10 คำ ดังนี้ ผู้ด้อยโอกาส ไม้ป่าเดียวกัน มีความสามารถจำกัด ผู้พิการทางสมอง มีกลิ่นปาก พูดให้เชื่อ มีสภาพที่ถดถอย ไม่เจริญ และพูดถึงญาติผู้ใหญ่

7. อรรถลักษณะแสดงความชัดเจน

อรรถลักษณะแสดงความชัดเจน เป็นอรรถลักษณะที่ปรากฏอยู่ในคำรึ้นหูทุกคำ มีการปรากฏร่วมกับอรรถลักษณะที่ระบุลักษณะงาน ชนิดของธุรกิจ ลักษณะความบกพร่อง ระบุสภาพหรือการกระทำ ดังนี้คือ ถ้าคำรึ้นหูใดมีอรรถลักษณะที่ระบุลักษณะงาน ชนิดของธุรกิจ ลักษณะความบกพร่อง สภาพหรือการกระทำนั้น ใช้คำที่ไม่มีความชัดเจน ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยกับขาม พนักงานทำความสะอาดของเทศบาลกับคนกวาดถนน หรือคนกวาดขยะ จะเห็นได้ว่าคำรึ้นหูแม้จะระบุลักษณะงาน แต่จะใช้คำที่ไม่แสดงความชัดเจน (specific) ลักษณะการปรากฏเช่นนี้ไม่ได้ปรากฏในคำทุกคำ มีข้อยกเว้นในคำต่อไปนี้ คือ ผู้พิการทางสมอง ของทำเลียนแบบ พูดให้เชื่อ มีสภาพที่ถดถอย คำทั้ง 4 นี้ มีอรรถลักษณะแสดงความชัดเจนเป็นเครื่องหมายบอก แต่จะมีอรรถลักษณะอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าคำรึ้นหูมีความหมายดีขึ้นกว่าเดิม เช่น ผู้พิการทางสมอง มีอรรถลักษณะ [+ สุขภาพ] และใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง ๆ ของทำเลียนแบบใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง และไม่บอกคุณภาพของสิ่งของ เป็นต้น

กลวิธีในการสร้างคำรับเหตุที่มาจากคำต้องห้ามประเภทที่หลักเฉียงใช้ในบางกรณี

จากการวิเคราะห์ความหมายแฝงของคำรับเหตุโดยวิธีแยกความหมายออกเป็นหน่วยความหมายย่อย ๆ ได้แสดงให้เห็นถึงกลวิธีสำคัญในการสร้างคำรับเหตุที่มาจากคำต้องห้ามประเภทที่หลักเฉียงใช้ในบางกรณี ดังนี้

1. การเลือกใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง ๆ หรือคำที่มีความหมายดี

การเลือกใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง ๆ หรือคำที่มีความหมายดีมาใช้แทนคำเดิมซึ่งมีความหมายไม่ดีหรือมีความหมายเป็นกลาง ๆ ด้วยกลวิธีนี้จะเห็นว่าคำเดิมซึ่งมีความหมายไม่ดีก็จะได้รับการยกระดับให้มีความหมายดีขึ้น หรือยกระดับให้มีความหมายเป็นกลาง ๆ ส่วนคำรับเหตุที่คำเดิมมีความเป็นกลาง ๆ ก็จะได้รับการยกระดับให้มีความหมายดีขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 คำเดิมมีความหมายไม่ดี	คำรับเหตุมีความหมายเป็นกลาง
ชุมชนแออัด, สลัม หรือ	ชุมชน + ชื่อ เช่น
แหล่งเสื่อมโทรม	ชุมชนคลองเตย
เด็กปัญญาอ่อน	ผู้พิการทางสมอง
โง่	มีความสามารถจำกัด
1.2 คำเดิมมีความหมายไม่ดี	คำรับเหตุมีความหมายดี
คนแก่ คนวัยเสื่อม	ผู้สูงอายุ, ผู้สูงวัย
เด็กปัญญาอ่อน	เด็กพิการ
1.3 คำเดิมมีความหมายเป็นกลาง	คำรับเหตุมีความหมายดี
ยาม	เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย
โสเภณี	หญิงอาชีพพิเศษ
คนกวาดถนน, คนกวาดขยะ	พนักงานทำความสะอาดของเทศบาล

2. การเลือกใช้คำที่มีความหมายแฝงแสดงความรู้สึก

สาเหตุสำคัญที่มีการสร้างคำรุ่นใหม่ขึ้นใช้นั้น ก็เพื่อหลีกเลี่ยงคำพูดที่ไม่สุภาพ และใช้ในสถานการณ์การพูดที่เป็นทางการ ซึ่งผู้เขียนหรือผู้พูดจะใช้ภาษาตามระเบียบแบบแผน ใช้คำถูกต้องและไม่แสดงความรู้สึกหรือความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หรือผู้พูดกับผู้ฟัง (นววรรณ พัทธเมธา : 112) ดังนั้นการสร้างคำรุ่นใหม่จึงต้อง

เลือกใช้คำที่มีความหมายแสดงความรู้สึก หรืออย่างน้อยที่สุดจะต้องเป็นคำที่มีความหมายเป็นกลาง ไม่แสดงความรู้สึกไม่สุภาพ หรือความรู้สึกต่ออย่างใด ตัวอย่างของคำซึ่งคำเดิมเป็นคำที่มีความเป็นกลาง เมื่อเป็นคำรุ่นใหม่เปลี่ยนเป็นคำที่สุภาพ ได้แก่ พ่อค้า, แม่ค้า เปลี่ยนเป็น เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก ซ่องโสเภณี เปลี่ยนเป็น สถานบริการทางเพศ เด็กบุญญาอ่อน เปลี่ยนเป็น เด็กพิเศษ คำที่เดิมเป็นคำไม่สุภาพ เปลี่ยนมาใช้คำที่มีความเป็นกลาง เช่น ยุง เปลี่ยนเป็น พุดให้เชื่อ

มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือ ความพยายามในการที่จะเลือกใช้คำที่มีความหมายแสดงความรู้สึก ทำให้คำรุ่นบางคำต้องอาศัยบริบท จึงจะทราบความหมายที่แท้จริงของคำได้ เช่น คำว่า "เด็กพิเศษ" ซึ่งเป็นคำรวมใจเรียกเด็กที่มีพัฒนาการทางสมองดีเลิศ และเด็กที่มีความล้าหลังทางสมอง¹ หากไม่อาศัยบริบทแล้ว ผู้อ่านหรือผู้ฟังไม่อาจจะทราบได้ว่า คำคำนี้มีความหมาย หมายถึง เด็กกลุ่มใด

3. การหลีกเลี่ยงโดยเลือกคำที่แสดงความชัดเจน (specific) น้อยกว่าคำเดิม

ในการสร้างคำรุ่นใหม่ หากคำเดิมเป็นคำที่มีความหมายเจาะจงถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นพิเศษ การสร้างคำจะเปลี่ยนมาใช้คำที่มีความชัดเจนน้อยกว่า หรือใช้คำที่มีความหมายกว้าง ๆ ไม่ชี้เฉพาะถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นพิเศษ เช่น

1 "จิตวิทยาการศึกษาพิเศษ" ประมวล คิดค้นสัน 2532 : 3

คำรื้อหนู	คำเดิม
หญิงอาชีพบริการ	โสเภณี
เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก	พ่อค้า, แม่ค้า
ปรับราคา	ขึ้นราคา
พนักงานทำความสะอาดของเทศบาล	คนกวาดขยะ คนกวาดถนน
บุคลากรบริการสังคม	ลูกจ้างทำงานบ้าน ลูกจ้างดูแลเด็ก หรือคนชรา

4. การหลีกเลี่ยงโดยการใช้คำแสดงความหมายปฏิเสธร่วมกับคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำเดิม

การสร้างคำรื้อหนูโดยวิธีนี้เป็นวิธีการพูดอย่างอ้อมค้อมอีกวิธีหนึ่ง คำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำเดิมที่จะนำมาใช้ร่วมกับคำแสดงการปฏิเสธนี้ จะเป็นคำที่มีความหมายดีอยู่แล้ว คำตรงกันข้ามจะเป็นคำที่มีความหมายส่อไปในทางที่ไม่ดี จึงหลีกเลี่ยงไม่ใช้ ในงานวิจัยนี้พบเพียงคำเดียว คือคำว่า "ไม่เจริญ"

5. การเลือกใช้คำที่มีความหมายแฝงไปในทางที่ให้ความสำคัญและให้การยกย่อง

การให้ความสำคัญและการยกย่อง ถือเป็นเมตตาวิทยาสำคัญของการเข้าสังคม คำรื้อหนูเป็นคำที่สร้างขึ้นเพื่อไว้ใช้ในโอกาสออกงานสังคม ดังนั้นการสร้างคำรื้อหนูจึงเลือกใช้คำที่มีความหมายแฝงไปในทางด้านการให้ความสำคัญและยกย่องให้เกียรติ เช่น

ผู้สูงวัย, ผู้สูงอายุ	แทนคำว่า	คนแก่
ผู้ใช้แรงงาน	"	กรรมกร
เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	"	ยาม

6. การเลือกใช้คำที่ไม่มีความหมายแฝงแสดงการกล่าวโทษ

การกล่าวโทษถือเป็นเรื่องไม่สมควรกระทำ ควรหลีกเลี่ยง คำที่มีความหมายแฝงแสดงถึงการกล่าวโทษจึงไม่ควรใช้ ในคำรื้อนหุจึงเลือกใช้คำที่มีความหมายไม่แสดงถึงการกล่าวโทษ เช่น พูดให้เชื่อ ใช้แทนคำว่า บุง

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการสร้างคำรื้อนหุ

1. คำรื้อนหุส่วนใหญ่จะมีจำนวนพยางค์มากกว่าคำเดิม ในจำนวนคำรื้อนหุ 30 คำ ที่ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ พบว่ามีคำรื้อนหุอยู่เพียง 3 คำ เท่านั้น ที่มีจำนวนพยางค์น้อยกว่าคำเดิมคือ คำว่าเพศพาณิชย์ (ใช้แทนคำว่า การค้าประเวณี) เด็กพิเศษ (ใช้แทนคำเดิมว่า เด็กปัญญาอ่อน) และที่นั่งชั้นประหยัด (ใช้แทนคำเดิมว่า ที่นั่งชั้นราคาถู) และมีคำรื้อนหุอยู่ 1 คำ ที่มีจำนวนพยางค์เท่ากับคำเดิม คือ คำว่า ปรับราคา (ใช้แทนคำเดิมว่า ขึ้นราคา) ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการที่จำนวนพยางค์ในคำรื้อนหุมีมากกว่าคำเดิม สาเหตุสำคัญน่าจะเป็นเพราะการใช้คำรื้อนหุเป็นวิธีการพูดโดยวิธีอ้อมค้อม การใช้ภาษาอย่างอ้อมค้อมย่อมต้องใช้จำนวนคำมากกว่าการใช้ภาษาโดยตรงไปตรงมา จึงทำให้คำรื้อนหุมีจำนวนพยางค์มากกว่าคำเดิม

2. ในจำนวนคำรื้อนหุ 30 คำ ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความหมายแฝง มีคำที่น่าสังเกตเป็นพิเศษคือ คำว่า "ไม่ป่าเดียวกัน" ซึ่งใช้แทนคำเดิมว่า "รักร่วมเพศ" ทั้งคำรื้อนหุและคำเดิมมีอรรถลักษณะแตกต่างกันเพียงประการเดียว คือ อรรถลักษณะแสดงความชัดเจน การที่คำรื้อนหุมีอรรถลักษณะใกล้เคียงกับคำเดิมเช่นนี้ อาจจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยทางด้านจิตวิทยาซึ่งเป็นปฏิบัติการที่ผู้พูดหรือผู้ฟังมีต่อคำคำนั้น คำว่า "รักร่วมเพศ" อาจทำให้นักถึงคำว่า

"ลักเพศ" ซึ่งมีความหมายไปในทางที่ไม่ดี ทำให้ผู้พูดไม่อยากจะใช้คำว่า "รักร่วมเพศ" และเป็นเหตุให้เกิดการสร้างคำใหม่ขึ้น เพื่อไม่ให้ผู้พูดหรือผู้ฟังมีปฏิกิริยาต่อคำไปในด้านไม่ดี

นีแมน และซิลเวอร์ (Neaman and Silver, 1983 : 12) เรียกความบังเอิญที่คำคำหนึ่งออกเสียงคล้ายกับคำอีกคำหนึ่ง ซึ่งมีความหมายไม่ดีหรือมีความหมายไปในทางลบ และเป็นเหตุให้หลีกเลี่ยงที่จะใช้คำคำนั้นว่า การแปดเปื้อน (contamination) เขยกตัวอย่างคำว่า "niggard" ซึ่งหมายถึงคนที่ประหยัดเกินไปในเรื่องการใช้จ่ายกับคำว่า "nigger" ซึ่งเป็นคำเรียกคนแอฟริกันในเชิงดูถูกเหยียดหยาม เสียงของคำทั้ง 2 นี้ ใกล้เคียงกันมาก ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงการใช้คำ "niggard" และมีคำอื่นชื่อว่า "thrifty" มาใช้แทนคำดังกล่าว

3. มีคำอื่นบางคำมาจากคำเดิม ซึ่งเป็นคำที่สุภาพอยู่แล้วหรือเป็นคำที่มีความหมายเป็นกลาง ไม่แสดงความหมายไปในทางด้านดีหรือไม่ดี เช่น

โสเภณี	-	หญิงอาชีพบริการ
การค้าประเวณี	-	ธุรกิจบริการทางเพศ
คนพิเศษ	-	ผู้ด้อยโอกาส

คำว่า "ลักเพศ" นี้ สมศรี สุกุมลันนท์ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในคอลัมน์คุณภาพชีวิตเรื่อง "แต่งกายตามเพศ" (หน้า 115) ไว้ว่า ในพจนานุกรมบัญญัติว่า "ลักเพศ" หมายถึง ทำหรือแต่งตัวปลอมแปลงให้คิดไปจากเพศของตน เช่น คลุ้สัดแต่งตัวปลอมเพศเป็นสมณะ หรือการทำนอกกลุ่มนอกทาง เช่น ดื่มน้ำทางหูด้วย แต่ในความเข้าใจของคนทั่วไป ลักเพศไม่ได้หมายความเท่าที่ปรากฏในพจนานุกรมเท่านั้น แต่หมายถึงความผิดปกติทางเพศ ร่างเป็นชายใจเป็นหญิง หรือชายครึ่งหญิงครึ่งรวมเรียกว่า กระเทย

การที่มีการสร้างคำรุ่นใหม่ขึ้นเพื่อใช้แทนคำเดิมซึ่งเป็นคำสุภาพอยู่แล้วเช่นนี้ อาจเกิดจากการที่คำเดิมใช้ซ้ำซากจนเบื่อ หรือเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในด้านสถานภาพของคำ เช่น เปลี่ยนจากการที่เคยเป็นศัพท์ที่ใช้อย่างเป็นทางการ มาเป็นคำที่เป็นคำตลาดใช้กันทั่วไป จึงทำให้ต้องสร้างคำใหม่ขึ้นมาเพื่อใช้แทนคำเดิม

ในบทความต่อไปผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ถึงค่านิยมของสังคมไทย ที่สะท้อนมาจากความหมายแฝงของคำรุ่นใหม่เหล่านี้

คำนิยามที่สะท้อนจากคำร่ำหู

เราทราบกันดีแล้วว่า ภาษาไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนในสังคม นอกจากจะใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารกันแล้ว ภาษายังเป็นเครื่องบันทึกวัฒนธรรม ไม่ว่าจะ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ หรือวัฒนธรรมในด้านแนวทางการดำเนินชีวิตของคน เช่น ความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และคำนิยาม เป็นต้น เพราะเหตุที่ภาษาเป็นเครื่องมือบันทึกวัฒนธรรม ภาษาจึงสะท้อนวัฒนธรรมสาขาอื่น ๆ ของสังคมที่ใช้ภาษานั้น ๆ ด้วย แต่เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อหวังประโยชน์แก่กลุ่มคนในสมัยนั้น ๆ เมื่อใช้ไปแล้วหากเห็นว่าวัฒนธรรมนั้น ๆ ไม่มีประโยชน์ก็อาจเลิกใช้ได้ วัฒนธรรมจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ภาษาโดยตัวของมันเองก็เป็นวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง จึงมีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับวัฒนธรรมสาขาอื่น ๆ ภาษาซึ่งเป็นเครื่องบันทึกวัฒนธรรม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงย่อมแสดงให้เห็นว่ามีบางสิ่งบางอย่างทางด้านวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังที่ นีแมน และซิลเวอร์ (Neaman and Silver, 1983 : 9) กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางภาษาสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

คำร่ำหูที่ใช้ในสมัยหนึ่ง ๆ สามารถสะท้อนค่านิยมของคนในสมัยนั้น ๆ ได้ เพราะว่าคำร่ำหูที่มีอยู่ในภาษานั้นมีการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น คำคำหนึ่งเคยเป็นคำร่ำหูในสมัยหนึ่ง อาจกลายเป็นคำไม่สุภาพหรือกลายเป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ ในอีกสมัยหนึ่งได้ ทำให้ต้องสร้างคำขึ้นใหม่เพื่อใช้ในภาษา การสร้างคำร่ำหูขึ้นใหม่นี้มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เหมาะสมกับค่านิยมของสังคมในสมัยนั้น ๆ การศึกษาเรื่องคำร่ำหู จึงสามารถบอกได้ว่า ค่านิยมของคนในสังคมในสมัยนั้น ๆ เป็นเช่นไร

คำจำกัดความของค่านิยม

ไพฑูรย์ เกรือแก้ว (2513 : 88) นิยามไว้ว่า ค่านิยมของสังคม หมายถึง สิ่งที่คุณสนใจ สิ่งที่คุณปรารถนาจะได้ จะเป็นหรือกลับกลายมาเป็น เป็นสิ่งที่คุณนับถือ เป็นสิ่งบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คุณบูชา ยกย่อง และมีความสุขที่ได้เห็นได้ฟัง

สุนทรী โคมิน (2531 : 556) ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่านิยม (value) ไว้ว่าค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อที่ว่าเป้าหมายบางอย่าง อุดมการณ์บางอย่าง หรือวิธีปฏิบัติบางอย่าง เป็นสิ่งที่ตนและสังคมเห็นว่าดี มีคุณค่าที่จะยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ และแนวการดำเนินชีวิต เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานในการตัดสินความดีชอบผิดถูก ค่านิยมจึงเป็นผลผลิตของสังคมวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บุคคลสถาบันสังคม และวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ เห็นดีและเห็นว่ามีค่าควรแก่การยึดถือปฏิบัติ.

รัชนีกร เศรษฐ (2523 : 112) ได้ให้คำจำกัดความของค่านิยมไว้ว่าเป็นความรู้สึกของสังคมที่ถือว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี และค่านิยมมิใช่ความรู้สึกส่วนบุคคลของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคม ค่านิยมจึงเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในทางปฏิบัติของคนไทยในสังคม

กล่าวโดยสรุปค่านิยมก็คือ ความรู้สึกหรือความเชื่อว่า วิธีปฏิบัติบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีและสังคมเห็นว่าดี ควรกระทำ มีคุณค่าที่จะยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ เป็นแนวทางดำเนินชีวิต และเป็นมาตรฐานในการตัดสินความผิดความถูกในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

ตามแนวคิดนี้ ค่านิยมจึงมีต้นเหตุมาจากวัฒนธรรม ระบบสังคม สถาบันสังคม และบทบาทบุคลิกภาพของคนในสังคม ค่านิยมมีผลกระทบสืบเนื่อง คือ มีการแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ชนิดกัน การจะดูว่าคนในสังคมนั้นมีค่านิยมอย่างไร จึงดูได้จาก พฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ๆ

คิงสลีย์ (Kingsley, 1964 : 622) ได้ให้ความคิดเห็นว่า เราพอจะ

สังเกตค่านิยมของสังคมหรือของบุคคลได้จากพฤติกรรมต่อไปนี้

1. ดูจากพฤติกรรมที่มนุษย์เลือกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
2. ดูจากความสนใจที่บุคคลมีต่อสิ่งทั่ว ๆ ไป
3. ดูจากการแสดงออกทางภาษา การเลือกใช้ถ้อยคำ ทั้งในยามปกติ และในขณะที่มีการโต้แย้ง อภิปราย
4. ดูจากความนึกคิดที่ถ่ายทอดออกมาโดยการพูดหรือการเขียน ความนึกคิดนี้จะแสดงให้เห็นถึงหลักการ ธรรมเนียม และอุดมการณ์ของบุคคลนั้น ๆ ได้

ความสำคัญของค่านิยม

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ (2515 : 39) ได้กล่าวแสดงถึงความสำคัญของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งสำคัญขั้นมูลฐานในการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคล เพราะพฤติกรรมหรือการแสดงออกต่าง ๆ ของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับค่านิยมที่บุคคลมีอยู่ เมื่อบุคคลต้องเผชิญหน้ากับการตัดสินใจว่าเขาต้องการอะไร หรือในบางสถานการณ์ เขาต้องตัดสินใจว่าเขาต้องปฏิบัติอย่างไร การเลือกในสิ่งที่เขาต้องการ หรือเลือกในสิ่งที่เขาต้องปฏิบัติ บุคคลจะกระทำหรือตัดสินใจตามค่านิยมของเขาเอง

อานนท์ อาภาภิรม (2517 : 19-20) ได้ให้ความสำคัญของค่านิยมไว้

2 ประการดังนี้ ประการแรก ค่านิยมบางอย่างได้สร้างแกน (core) ของวัฒนธรรมซึ่งอธิบายได้ว่า คุณลักษณะขั้นมูลฐานของวัฒนธรรมก็คือ ค่านิยมขั้นมูลฐาน

ของวัฒนธรรมนั่นเอง เช่น การมีชีวิตอยู่อย่างอิสระตามแบบไทย ๆ ถือได้ว่าเป็น

ค่านิยมของสังคมไทย คือ คนไทยปรารถนาจะมีอิสระเสรีภาพ เพราะฉะนั้นค่านิยม

ในเรื่องอิสระเสรีนี้เอง เป็นแกนของวัฒนธรรมของไทย ประเพณีและวิถีชีวิตของคน

ไทยซึ่งรวมเรียกว่าวัฒนธรรมไทยนั้น จึงมักแสดงออกซึ่งอิสระเสรีภาพเสมอ ประการ

ที่สอง ค่านิยมบางอย่างได้กลายมาเป็นข้อบังคับทางกฎหมาย เช่น ค่านิยมในเรื่อง

เสรีภาพส่วนบุคคล ได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองเอาไว้ เพราะฉะนั้นค่านิยมจึงมีผลทาง

กฎหมายด้วย

ความสำคัญอีกประการหนึ่งของค่านิยมก็คือ คนในสังคมเดียวกันจะยึดถือ

ค่านิยมของสังคมมาเป็นบรรทัดฐานว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติ เช่น ถ้าค่านิยม

ของสังคมยึดการเคารพผู้อาวุโส บรรทัดฐานของสังคมก็จะกำหนดว่าการประพฤติต่อ

ผู้อาวุโสควรอยู่ในลักษณะอ่อนน้อมเคารพยกย่องให้เกียรติ (สุจิต บุญบงการ, ศรีเบญ

สุภพัทยากุล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2521 : 89-90)

เนื่องจากค่านิยมมีความสำคัญ 4 ประการ ดังกล่าวข้างต้น คือ 1) เป็นสิ่ง

สำคัญขั้นมูลฐานในการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคล 2) เป็นแกนของวัฒนธรรม

3) เป็นข้อบังคับของกฎหมายและ 4) เป็นบรรทัดฐานของสังคม ความเข้าใจในเรื่องของ

ค่านิยมสำคัญ ๆ ของสังคมไทย ซึ่งแสดงออกโดยพฤติกรรมต่าง ๆ ชนิด รวมทั้งพฤติกรรม

ทางด้านการใช้ภาษา จึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจลักษณะของสังคมไทยได้ดียิ่งขึ้น

ค่านิยมของสังคมไทยที่สะท้อนจากคำร่ำหู

ผู้วิจัยพบว่า ค่านิยมที่สะท้อนจากคำร่ำหูประเภทที่มาจากคำต้องห้ามประเภทที่
หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณีนี้ เป็นค่านิยมที่สอดคล้องกับกระแสค่านิยมหลักของสังคมไทย แสดง
ถึงมารยาทและพฤติกรรมที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อผู้อื่นเมื่ออยู่ในสังคม

ค่านิยมที่พบจากการวิเคราะห์ความหมายแฝงของคำร่ำหูมี ดังนี้

1. ความสุภาพ

จากการวิเคราะห์ความหมายแฝงของคำร่ำหูพบว่า ค่านิยมในเรื่องความ
สุภาพมีอิทธิพลก่อให้เกิดการสร้างคำร่ำหูมากที่สุด เนื่องจากอรรถลักษณะ [+ สุภาพ]
ปรากฏในคำร่ำหูที่ศึกษาถึง 26 คำ ใน 30 คำ อาทิเช่น เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย
ผู้ใช้แรงงาน หญิงอาชีพบริการ ฯลฯ (ในภาคผนวก) ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ แก้วใจ
จันทร์เจริญ (2532 : 61) ที่กล่าวถึงค่านิยมที่สะท้อนจากคำร่ำหูประเภทที่มาจากคำต้อง
ห้ามในทุกกรณีว่า มีความหมายแฝงที่แสดงถึงความสุภาพ หรือความเป็นกลางไม่สื่อความ
รู้สึกใด ๆ

ความสุภาพนับว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัฒนธรรมไทย ในหนังสือเรื่อง "จดหมาย
ถึงลูก" ของ วสิน อินทสระ (2528 : 6, 8, 27-28) ซึ่งใช้เป็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน
ชุดพุทธศาสนาและจริยธรรมระดับมัธยมศึกษา ได้สอนบุตรสาวให้แต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย
มีกิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนหวาน มีใจที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา มีพรหมวิหาร และสอนว่า
ผู้ชายเกรงผู้หญิงที่วางตัวดี ไม่เย่อหยิ่งจองหองจนเกินไป หรือปล่อยตัวจนเกินไป มีกิริยา
พาที่เป็นผู้ดี สุภาพเรียบร้อย สำหรับบุตรชายนั้น ก็สอนให้มีความเป็นสุภาพบุรุษ แต่งกายสุภาพ

เรียบร้อย ไม่เอาเปรียบหรือรังแกผู้หญิง มีความอดทน เข้มแข็ง มีความสุภาพ อ่อนโยน โดยเฉพาะต่อสตรี ต้องปฏิบัติต่อสตรีอย่างนุ่มนวล สุภาพ

จะเห็นว่าทั้งกุลบุตรและกุลธิดาไทยได้รับการอบรมให้มีความสุภาพเป็นคุณสมบัติประจำตัวไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแต่งกาย กิริยามารยาทหรือการพูดจา เรื่องของความสุภาพจึงเป็นค่านิยมที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมไทย

2. การให้ความสำคัญแก่บุคคล

การให้ความสำคัญแก่บุคคล แสดงออกได้ด้วยพฤติกรรมที่แสดงความสุภาพ ให้เกียรติและยกย่อง แต่เดิมในสังคมไทยเราให้ความสำคัญแก่บุคคลผู้ที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ คือ มีความมั่งคั่ง มีอำนาจ เป็นผู้มีอาวุโส และเป็นผู้มีความรู้ บุคคลอาจมีคุณสมบัติดังกล่าวเพียงข้อใดข้อหนึ่ง หรืออาจมีคุณสมบัติมากกว่าหนึ่ง หรือถ้ามีครบทุกข้อ คนก็จะยิ่งให้ความสำคัญ (รัชนีกร เศรษฐโชติ, 2523 : 112-113)

นอกจากคุณสมบัติ 4 ประการ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว บุคคลผู้ที่มีคุณธรรมและมีจริยธรรม ก็เป็นบุคคลที่สังคมให้ความสำคัญเช่นกัน เช่น พระภิกษุสงฆ์ นักบวช เป็นต้น ในปัจจุบันค่านิยมในการให้ความสำคัญแก่บุคคลได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามค่านิยมใหม่ ได้แก่ ความเสมอภาค อิศระเสรีภาพ และความเป็นตัวของตัวเอง ตามอุดมการณ์ของประชาธิปไตย (อาเนห์ อาภาภิรม, 2518 : 159) ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยรวมเวลาถึง 60 ปีเต็ม ได้รับเอาค่านิยมใหม่ดังกล่าวไว้ด้วย คำรึนหญิงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะใช้แสดงความสำคัญให้แก่บุคคลผู้มีอาชีพต่าง ๆ โดยเปลี่ยนคำเรียกอาชีพบางอาชีพมาใช้คำใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญแก่บุคคลในอาชีพนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น พนักงานรักษาความปลอดภัย เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก หญิงอาชีพพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้

คำรันทูที่ใช้เรียกสถานที่บางประเภท เช่น สถานบริการทางเพศ ก็แสดงค่านิยมอันให้ความสำคัญแก่สถานที่เช่นกัน

3. การยกย่องบุคคล

การให้การยกย่องผู้อื่นมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่เราให้ความสำคัญแก่บุคคล

นั้น เราจึงยกย่องให้เกียรติ การสอนให้ยกย่องบุคคลนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย ในสุภาษิตพระร่วง ซึ่งถือกันว่าเป็นแม่บทของสุภาษิตทั้งหลาย สอนไว้ว่า "ที่รักอย่าดูถูก" มีความหมายว่า ไม่ควรละเลยความสำคัญหรือดูหมิ่นดูแคลนคนที่รักใคร่สนิทสนมกัน ควรยกย่องบุคคลแม้จะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด (วันเนาว่า ยูเต็น, 2525 : 191)

การยกย่องบุคคลเป็นมารยาทของสังคม บุคคลจะมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น ๆ รอบข้าง ต้องรู้จักที่จะให้เกียรติและยกย่อง สมศรี สุขุมลันนท์ (มมป : 64-65) กล่าวว่า การให้เกียรติให้การยกย่องเป็นเครื่องมือที่จะใช้จัดการกับคนมีมด้อย อย่าไปขำมด้อยแต่ให้ยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขานับว่าดีของเขา และยังเสริมอีกว่าบุคคลควรต้องควบคุมตนเองไม่แสดงกิริยาว่าจ้านจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเป็นการดูหมิ่นและไม่ให้เกียรติ แม้จะสนิทชิดเชื้อกันสักปานใด คนต้องการมารยาทที่พึงปฏิบัติต่อกัน

การให้เกียรติและยกย่องซึ่งกันและกันเป็นมารยาทและค่านิยมที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมไทย เพราะแม้แต่กับบุคคลที่ใกล้ชิดก็ยังต้องยกย่อง ยิ่งบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันห่าง ๆ ก็ยิ่งสมควรยกย่องมากขึ้น ค่านิยมของการยกย่องบุคคลปรากฏในอรรถลักษณะของคำรันทูถึง 22 คำ จากข้อมูลทั้งหมด 30 คำ จึงน่าจะจัดเป็นค่านิยมสำคัญประการหนึ่งของไทย

ค่านิยมเรื่องความสุภาพ การให้การยกย่องและการให้ความสำคัญแก่บุคคลเป็นค่านิยมที่สะท้อนจากความหมายแฝงของคำรันทูประเภทที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี ค่านิยมเหล่านี้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับค่านิยมหลักของสังคมไทย ดังนี้

1. การเคารพผู้อาวุโส

รัชนิกร เศรษฐ (2523 : 115) ได้ให้ความหมายของผู้อาวุโสว่า หมายถึง ผู้ที่มีประสบการณ์ยาวนานเป็นผู้รอบรู้ รวมถึงผู้ที่มีอายุมากกว่า มีตำแหน่งสูงกว่า ตัวอย่างของผู้อาวุโส ได้แก่ บิดา มารดา เจ้านาย รุ่นพี่ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย

ในสังคมไทยการแสดงว่าบุคคลใดมีอาวุโส อาจดูได้จากภาษา เช่น การแสดงความมีอาวุโสในระบบครอบครัวไทย ดูได้จากคำเรียกญาติ ซึ่งมีความหมายบอกให้รู้ว่าใครมีอาวุโสมากกว่าใคร เช่น ลุงและป้า มีอาวุโสสูงกว่าน้าและอา พี่มีอาวุโสสูงกว่าน้อง เป็นต้น กับบุคคลที่ไม่ใช่เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน เราอาจจะดูอาวุโสได้จากคำเรียกขาน เช่น การนำคำเครือญาติมาใช้เป็นคำเรียกขาน ดังที่เรียกบุคคลที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับน้าของเราว่า คุณน้า นอกจากคำเครือญาติแล้ว คำเรียกขานที่แสดงตำแหน่งหน้าที่ อาชีพ ก็แสดงอาวุโสได้เช่นกัน เช่น ท่านรองอธิการบดี ท่านผู้อำนวยการ ท่านประธาน อาจารย์ คุณหมอ เป็นต้น

คนไทยได้รับการอบรมให้เคารพผู้อาวุโสมาตั้งแต่สมัยโบราณ วิธีหนึ่งของการแสดงความเคารพผู้อาวุโส คือ การแสดงความสุภาพอ่อนน้อม ยกย่องและให้ความสำคัญทั้งพฤติกรรมทางกายและวาจา โดยพฤติกรรมทางกาย ได้แก่ การไหว้ กราบ ก้มตัว ย่อตัว ไม่นั่งสูงกว่า ไม่นยืนค้ำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น โดยพฤติกรรมทางวาจา ได้แก่ การพูดอย่างมีหางเสียง ไม่ขู่ ตะคอก การเลือกสรรถ้อยคำที่จะนำมาใช้พูดกับผู้อาวุโส เช่น การเลือกใช้คำเรียกขาน คำลงท้าย คำศัพท์สุภาพ รวมทั้งคำร่ำหู เป็นต้น

2. การนับถือบุคคล

สุนทรีย์ โคมิน (2531 : 567) กล่าวว่า ค่านิยมเรื่องการนับถือบุคคลมีฐานมาจากการให้ความสำคัญแก่ตน (ego self) มุ่งให้ตนมีชีวิตอยู่รอดเป็นสำคัญในตนเองเดียว

กันก็ต้องอิงหรือพึ่งบุคคลอื่นที่จะให้ทุนให้โทษแก่ตนได้ เพื่อให้ตนได้อยู่อย่างสุขสบาย ได้แสง
หากำไรชีวิต จึงต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่นไว้เสมอค่านิยมเรื่องการนับถือบุคคลเป็น
ค่านิยมหลักทำให้เกิดความไม่ชอบความขัดแย้ง (per-missiveness) ตามมา วิธีหนึ่งที่จะ
ช่วยรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น และไม่เกิดความขัดแย้งนั้น ลิจิต ซีรเวคิน ได้แสดงความ
คิดเห็นไว้ในบทความ เรื่อง "ปัญญาทางการเมืองไทย" ไว้ว่า พยายามใช้คำพูดที่ไม่สะเทือน
ใจคู่สนทนา ซึ่งกินความหมายกว้างมาก รวมถึงการใช้คำพูดที่สุภาพ ยกย่อง ให้ความสำคัญ
การไม่กล่าวถึงหัวเรื่องที่จะทำให้คู่สนทนาสะเทือนใจ เป็นต้น

จะเห็นว่า ค่านิยมในเรื่องความสุภาพ การให้ความสำคัญแก่บุคคลและการยกย่อง
บุคคลล้วนแต่เป็นค่านิยมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับค่านิยมเรื่องการนับถือบุคคล ซึ่งมุ่งรักษา
มนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน

3. ความเสมอภาค

ค่านิยมในเรื่องความเสมอภาคเป็นค่านิยมใหม่ที่คนไทยรับเข้ามาหลังจากที่มี
การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย
ในอดีตนับแต่ในปัจจุบันเราจะเห็นว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่แสดงค่านิยมไปในทางชอบ
ความลดหลั่น ไม่ชอบเสมอภาค (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2523 : 40) ซึ่งเห็นได้จาก
การใช้สรรพนามต่าง ๆ เช่น ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้า ผม กระผม หนู เป็นต้น และคำลง
ท้ายจดหมาย เช่น ขอแสดงความเคารพอย่างสูง ขอแสดงความเคารพอย่างยิ่ง ขอแสดงความ
เคารพ เป็นต้น หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ค่านิยมเรื่องความเสมอภาคก็เข้ามาพร้อม
กับการปกครอง และมีบทบาทสำคัญทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปด้วย แม้การใช้คำพูดที่แสดงให้เห็น
ว่าสังคมไทยมีความไม่เสมอภาค ยังไม่หมดไปโดยสิ้นเชิง แต่การสร้างคำใหม่ ๆ ที่สุภาพยกย่อง
และให้ความสำคัญแก่บุคคลในอาชีพต่าง ๆ ซึ่งเดิมสังคมไทยไม่เคยให้การยกย่องหรือให้ความสำคัญ
มาก่อน ก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยเริ่มมีการยอมรับความเสมอภาคมากยิ่งขึ้น

บทย่อการวิจัย

การศึกษาคำรึนหูในงานวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบ และความหมาย
แฝงของคำรึนหูประเภทที่มาจากคำต้องห้าม ที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี (contextually
taboo) รวมทั้งศึกษาค่านิยมที่สะท้อนจากคำรึนหูประเภทนี้

ข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมนี้ เก็บมาจากภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ปัจจุบันจากแหล่งข้อมูล
3 แห่ง คือ บทสนทนาในชีวิตประจำวัน ข้อมูลจากสื่อมวลชน ซึ่งมีทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ
พิมพ์และวารสาร และข้อมูลจากหนังสือวิชาการ เรื่องสั้น และนวนิยาย การพิจารณาว่าคำใด
เป็นคำรึนหูหรือไม่นั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ของสเปียร์ส (Spears, 1982 : xii) เป็น
เกณฑ์ในการพิจารณา คำรึนหูทั้งหมดถูกจัดแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ คำที่เกี่ยวกับอาชีพ และ
สถานที่ประกอบการ คำที่เกี่ยวข้องกับความเสื่อม ความบกพร่อง ความผิดปกติของร่างกาย
จิตใจ และสติปัญญา คำที่แสดงถึงฐานะ เศรษฐกิจ และคำที่เกี่ยวกับการกระทำหรือสภาพที่ไม่ดี
คำรึนหูเหล่านี้ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ความหมายแฝง โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย
ของคำ (componential analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ รวมทั้ง
ยังศึกษาว่ามีอรรถลักษณะใดบ้างที่เป็นอรรถลักษณะเด่นของคำรึนหูประเภทนี้ เพื่อวิเคราะห์ค่านิยม
ของสังคมไทยจากคำรึนหูเหล่านี้

การอภิปรายผล

1. รูปแบบและความหมายแฝงของคำรึนหู

จากการศึกษาพบว่าคำรึนหูประเภทนี้มีรูปแบบของการใช้คำพูดที่อ้อมค้อม ทำให้จำนวนพยางค์ในคำรึนหูส่วนใหญ่มีมากขึ้นกว่าเดิม ในจำนวนคำรึนหู 30 คำ ที่ศึกษาพบว่ามียู่ 26 คำ ที่มีจำนวนพยางค์มากกว่าคำเดิม มีคำรึนหู 3 คำ ที่มีจำนวนพยางค์น้อยกว่าคำเดิม และอีก 1 คำ มีจำนวนพยางค์เท่ากับคำเดิม

คำรึนหูประเภทนี้มีกลวิธีในการสร้างคำอยู่ 6 วิธี ดังนี้ 1) การเลือกใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง ๆ ไม่สื่อความหมายไปในทางดีหรือไม่ดี หรือการเลือกใช้คำที่มีความหมายดี เช่น ผู้สูงอายุ เด็กพิเศษ ชุมชน + ชื่อ (ใช้แทนคำว่าชุมชนแออัด สลัมหรือแหล่งเสื่อมโทรม) 2) การเลือกใช้คำที่มีความหมายแฝงแสดงความสุภาพ เช่น พูดถึงญาติผู้ใหญ่ แทนคำว่า ต่าพ่อแม่ 3) การเลือกใช้คำที่มีความชัดเจนน้อยกว่าคำเดิม เช่น ปรับราคา แทนคำว่า จั๊นราคา บุคลากรบริการสังคม แทนคำว่า ลูกจ้างทำงานบ้าน 4) การเลือกใช้คำแสดงความหมายปฏิเสธร่วมกับคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำเดิม เช่น คำว่า ไม่เจริญ ใช้แทนคำว่า ล้าหลัง 5) การเลือกใช้คำที่มีความหมายแฝงไปในทางที่ให้ความสำคัญและยกย่อง เช่น ผู้สูงวัย ผู้ใช้แรงงาน และ 6) การใช้คำที่ไม่แสดงการกล่าวโทษ เช่น พูดให้เชื่อ พูดถึงญาติผู้ใหญ่

ในด้านความหมายแฝงพบว่า คำรึนหูประกอบด้วยอรรถลักษณะเด่นที่แสดงความหมายแฝงอยู่ 7 ประการคือ อรรถลักษณะแสดงความสุภาพ อรรถลักษณะแสดงความหมายดี อรรถลักษณะแสดงความสำคัญ อรรถลักษณะแสดงการยกย่อง อรรถลักษณะที่ระบุลักษณะงานหรือธุรกิจ อรรถลักษณะที่บอกสภาพหรือการกระทำของคน และอรรถลักษณะแสดงความชัดเจน อรรถลักษณะเด่นทั้ง 7 ประการนี้ เป็นความหมายแฝงของคำรึนหูส่วนใหญ่ และได้ยกระดับความหมายของคำรึนหูให้ฟังดีขึ้น สุภาพขึ้นกว่าคำเดิม ทำให้มีความเหมาะสมที่สุภาพชนจะใช้ในโอกาสที่เป็นทางการ

2. ค่านิยมที่สะท้อนจากคำร่ำหู

จากการวิเคราะห์ความหมายแฝงของคำร่ำหูได้แสดงให้เห็นว่า การเลือกคำที่มีความหมายแฝงอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้นั้น สามารถสะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนในสังคมได้ ค่านิยมที่สะท้อนจากคำร่ำหูประเภทนี้ได้แก่ ความสุภาพ การให้ความสำคัญแก่บุคคล และการยกย่องบุคคล ค่านิยมทั้ง 3 ประการนี้ มีความสอดคล้องกับค่านิยมหลักของสังคมไทย คือ ค่านิยมในการเคารพผู้อาวุโส การนับถือบุคคล และความเสมอภาคซึ่งเป็นค่านิยมใหม่ที่มาจากการปกครองระบอบประชาธิปไตย

จากการสังเกตการใช้คำร่ำหูในภาษาไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าจะมีการสร้างคำร่ำหูใหม่ ๆ ขึ้นมาอยู่เสมอ แต่คำร่ำหูบางคำก็ไม่ใช่ที่นิยมใช้ โดยเฉพาะคำที่มาจากคำเดิมที่มีความหมายเป็นกลาง ๆ หรือสุภาพอยู่แล้ว เช่น บุคลากรบริการสังคม หญิงอาชีพพิเศษ เพศพาณิชย์ คนส่วนมากก็ยังคงใช้คำเดิมอยู่ ส่วนใหญ่แล้วการใช้คำร่ำหูประเภทที่มาจากคำต้องห้ามที่หลีกเลี่ยงใช้ในบางกรณี เป็นเรื่องความนิยมและลีลาการใช้ภาษา (style) ของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องคำร่ำหูในภาษาไทยนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นลักษณะของคำประเภทหนึ่งในภาษาแล้ว ยังทำให้เราเข้าใจถึงระบบค่านิยมบางประการของสังคมไทยด้วย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรจะมีการศึกษาสืบเนื่องจากงานวิจัยนี้ ในหัวข้อต่อไปนี้

1. การศึกษาคำร่ำหูในภาษาไทยด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์เชิงสังคม (socio-linguistics) เพื่อดูว่าตัวแปรทางสังคมอื่น ๆ เช่น เพศ อายุ การศึกษาอาชีพ สถานการณ์ มีผลต่อการใช้คำร่ำหูอย่างไรบ้าง

2. เนื่องจากคำร่ำหูเป็นคำพูดที่ทวนอ้อมค้อม จึงควรมีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจว่าผู้ฟังหรือผู้อ่านมีความเข้าใจความหมายของคำร่ำหูมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยใดบ้าง เช่น เพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ ที่มีผลต่อความเข้าใจความหมายของคำร่ำหู

3. การศึกษาเรื่องค่านิยมของสังคมจากส่วนหนึ่งของภาษา เช่น คำร่ำหูนี้ยังไม่อาจสะท้อนภาพที่สมบูรณ์ได้ จึงสมควรมีการศึกษาค่านิยมของสังคม ตามแนววรรดศาสตร์จากข้อมูลทางภาษาประเภทอื่น ๆ เช่น คำพังเพย สุภาษิต สำนวน เป็นต้น

บรรณานุกรม

แก้วใจ จันท์เจริญ, "คำร่ำนุในภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริณิถนาฉบับดุษฎีบัณฑิต ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532).

จักรา บุญนาค, สุวรรณ อุดมผล และวรรณ พุทธเจริญทอง, ศิลปะการใช้ภาษาไทย
ในชีวิตประจำวันและทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ประกายพริก,
2526.

ชำนาญ รอดเหตุภัย. สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน. (ปัญหาการใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน).
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2526

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. "หน่วยที่ 2 การหลากคำ," ในเอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 6 :
การเขียนสำหรับครู, หน้า 53-120. ศรีสุดา จรรย์กุล, บรรณาธิการ. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515.

นวรรณ พันธุเมธา, "ภาษาสมัย : ภาษาพูด ภาษาเขียน," สตรีสาร. 42 (25 มิถุนายน
2532), 112.

บรรจบ พันธุเมธา. ลักษณะภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2520.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. ภาษาไทย-วิชาที่ถูกลืม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
บรรณกิจ, 2523.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. และฐะปะนีย์ นาครทรรพ. "ปัญหาการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อ
การสื่อสาร," ใน ภาษาและการสื่อสาร : รายงานการสัมมนาทางวิชาการ
ครั้งที่ 1, หน้า 58-83. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2517.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร. "เรื่องของคำพวน," ความรู้เชิงภาษาไทย (รวมเรื่อง
ต่าง ๆ เล่ม 1), หน้า 463-473. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2519.

ประมวล คิคคินสัน. จิตวิทยาการศึกษาพิเศษ : เอกสารวิชาการฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ :
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษาดูงาน, 2532.

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. ภาษากับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

ปราณี กุลละวณิชย์. "หน่วยที่ 14 การเปลี่ยนแปลงของภาษา," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
ภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15, หน้า 369-438. นนทบุรี สุวรรณชาติ, บรรณาธิการ.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

เปลื้อง ณ นคร. "หน่วยที่ 4 ระดับภาษา", ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 6 : การ
เขียนสำหรับครู, หน้า 207-255. ศรีสุตา จริญญากุล, บรรณาธิการ. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.

พ. นววรรณ (นววรรณ พันธุเมธา). การใช้ภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์
หนังสือชุดความรู้ หมวดภาษาศาสตร์ สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518.

เพียรศิริ วงศ์วิธานนท์. "หน่วยที่ 13 ความหมาย", ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3
หน่วยที่ 7-15, หน้า 287-368. นนทบุรี สุวรรณชาติ, บรรณาธิการ. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

ไพฑูริย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเสียง
จงเจริญ, 2513.

เขาวลัทธิ กระแสสินธ์, "กลวิธีการทำภาษาให้สุภาพในภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์และภาษาอาเซียน เอเชียอาคเนย์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529).

รัชนิกร เสริมโฐ. ลักษณะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2523.

ราชบัณฑิตยสถาน. ศัพท์บัญญัติ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ. ฉบับปรับปรุงแก้ไข 2524.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2524.

ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์, "การเปลี่ยนแปลงความหมายในภาษาไทย," ภาษาและวัฒนธรรม.

4 (มกราคม - มิถุนายน 2527), 1-23.

ลิขิต ธีรเวคิน, "ปัญหาทางการเมืองไทย," มติชน, 24 มิถุนายน 2523, หน้า 9.

วสิน อินทสระ. จดหมายถึงลูก : หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2528.

วันเนา ยูเต็น. วรรณคดีเบื้องต้น, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2525.

วิภา กงกะนันท์. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

ศรีวิไล ดอกจันทร์. ภาษากับการสอน. เชียงใหม่ : ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2528.

สนธิ ตั้งทวี. ความรู้และทักษะทางภาษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528.

สมศรี สุกุมลันท์, "คุณภาพชีวิต : แต่งกายตามเพศ," สตรีสาร, 45 (10 สิงหาคม 2535),

114-116.

สมศรี สุกุมลันท์. นานาสาระกับอาจารย์สมศรี, ชุดคุณภาพชีวิต, อันดับที่ 20. กรุงเทพฯ :

แปลนพับลิชชิง, ม.ป.ป.

สุจิต บุญบงการ, ศรีเพ็ญ สุกพิทยากุล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. มนุษย์กับสังคม, โครงการ

ศึกษาทั่วไป, กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

สุนทร โคมิน, สนธิ สมัครการ และสุภางศ์ จันทวานิช. "หน่วยที่ 9 บทสถานทาง

สังคมกับการเมืองไทย," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและ

วัฒนธรรมของการเมืองไทย, หน้า 543-618. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บรรณาธิการ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531.

อานนท์ อภาภิรม. ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมของไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

อานนท์ อภาภิรม. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2518.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. หลักภาษาไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

Barrett, Harold, Practical Methods in Speech. San Francisco :

Rinehart Press, 1968.

Elgin, Haden Suzette, What is Linguistics? New Jersey : Prentice-Hall, 1979.

Hickerson, Nancy Parott. Linguistic Anthropology. New York : Holt Rinehart and Winston, 1980.

Jackson, Howard. Words and Their Meaning. London : Longman, 1988.

Kingsley, Davis. Human Society. New York : Macmillan, 1964.

Leetrakul, Dhirajit, "Linguistic Taboo in Thai" (Master of Arts Thesis, University of Mahidol, 1978).

Lyons, John, Language and Linguistic : An Introduction. Cambridge : Cambridge University Press, 1981.

Neaman, Judith S. and Silver, Carole G. Kindwords : A Thesaurus of Euphemisms. New York : Facts on File, 1983.

Platt, John T. and Platt, Heidi K. The Social Significance of Speech. Amsterdam : North-Holland, 1975.

Rawson, Hugh. "Euphemism," In Exploring Language, pp. 313-324. Edited by Gary Goshgarian. 5th edition, Illinois : Scott, and Foresman, 1989.

Richard, Jack; Platt, John and Webber, Heidi. Longman Dictionary of Applied Linguistics. Essex : Longman, 1985.

Spears, Richard A. Slang and Euphemism. New York : The New American Library, 1982.

Stern, Gustaf. Meaning and Change of Meaning. London : Indiana University Press, 1968.

Thrall, Flint William and Hibbard, Addison. A Handbook of Litterature. San Francisco : Rinehart, 1984.

Trudgill, Peter. Sociolinguistics. Middlesex : Pelican Books, 1983.

Ullmann, Stephen. Semantics : An Introduction to the Science of Meaning. Oxford : Basil Blackwell, 1983.

Wardhaugh, Ronald. An Introduction to Sociolinguistics. Oxford : Basil Blackwell, 1986.

ภาคผนวก

เครื่องหมายที่ใช้แสดงอรรถลักษณะ

1. เครื่องหมาย + มีความหมายว่า คำ ๆ นั้นมีความหมายย่อยตามที่ได้ระบุไว้ข้างหลังเครื่องหมาย + เช่น [+ มีชีวิต] แสดงว่า คำนั้นมีความหมายย่อยเป็นสิ่งมีชีวิต

2. เครื่องหมาย - มีความหมายว่า คำ ๆ นั้นไม่มีความหมายย่อยตามที่ระบุไว้ข้างหลังเครื่องหมาย - เช่น [- มีชีวิต] แสดงว่า คำนั้นมีความหมายย่อยเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต

3. เครื่องหมาย ~ มีความหมายว่าไม่อาจจะระบุความหมายย่อยของคำตามที่ได้บอกไว้หลังเครื่องหมาย ~ เช่น คำว่า "กิน" มีอรรถลักษณะ [~ สุขภาพ] เนื่องจากคำว่ากิน ไม่มีความหมายแฝงว่าไม่สุขภาพหรือสุขภาพ แต่เป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ (neutral)

คำที่เกี่ยวข้องอาชีพและสถานที่ประกอบการ

คำรับเห

คำเติม

1. เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

1. ยาม

- + เฟส
- สภาพเศรษฐกิจ
- ระดับความรู้
- + ระบุลักษณะงาน
- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- อายุ
- ความชัดเจน

- + เฟส
- + สภาพเศรษฐกิจ
- + ระดับความรู้
- + ระบุลักษณะงาน
- ~ สุขภาพ
- ~ ความหมายดี
- ~ สำคัญ
- ~ ยกย่อง
- อายุ
- + ความชัดเจน

คำค้นหา

คำเติม

2. ผู้ใช้แรงงาน

2. กรรมกร

- เพศ + สภาพเศรษฐกิจ	- เพศ + สภาพเศรษฐกิจ
+ ระดับความรู้ - ระบุลักษณะงาน + สุขภาพ ~ ความหมายดี + สำคัญ + ยกย่อง - อายุ - ความชัดเจน	+ ระดับความรู้ - ระบุลักษณะงาน + สุขภาพ ~ ความหมายดี + สำคัญ - ยกย่อง - อายุ + ความชัดเจน

คำร้หนู

คำเดิม

3. พนักงานทำความสะอาดของเทศบาล

1. คนกวาดถนน

- เพศ
- + สภาพเศรษฐกิจ
- + ระดับความรู้
- + ระดับลักษณะงาน
- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- อายุ
- ความชัดเจน

- เพศ
- + สภาพเศรษฐกิจ
- + ระดับความรู้
- + ระดับลักษณะงาน
- ~ สุขภาพ
- ~ ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
- อายุ
- + ความชัดเจน

2. ทนกวาดขยะ

- เพศ
+ สภาพเศรษฐกิจ
+ ระดับความรู้
+ ระบุลักษณะงาน
~ สุขภาพ
~ ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
- อายุ
+ ความชัดเจน

คำรับเห

คำเดิม

4. บุคลากรบริการสังคม

- เพศ
- สภาพเศรษฐกิจ
- ระดับความรู้
- ระบุลักษณะงาน
- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- อายุ
- ความชัดเจน

1. ลูกจ้างทำงานบ้าน

- + เพศ
- + สภาพเศรษฐกิจ
- + ระดับความรู้
- + ระบุลักษณะงาน
- ~ สุขภาพ
- ~ ความหมายดี
- ~ สำคัญ
- ยกย่อง
- อายุ
- + ความชัดเจน

คำรับหู

คำเติม

5. ผู้ช่วยแม่บ้าน

- + เพศ
- สภาพเศรษฐกิจ
- ระดับความรู้
- + ระบุลักษณะงาน
- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- อายุ
- ความชัดเจน

2. ลูกจ้างดูแลเด็ก, คนชรา

- + เพศ
- + สภาพเศรษฐกิจ
- + ระดับความรู้
- + ระบุลักษณะงาน
- ~ สุขภาพ
- ~ ความหมายดี
- ~ สำคัญ
- ยกย่อง
- อายุ
- + ความชัดเจน

คำร่ำหู

คำเดิม

6. หญิงอาชีพพิเศษ

โสเภณี

- + เพศ
- + สภาพเศรษฐกิจ
- ระดับความรู้
- ระบุลักษณะงาน
- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- + อายุ
- ความชัดเจน

- + เพศ
- + สภาพเศรษฐกิจ
- + ระดับความรู้
- + ระบุลักษณะงาน
- ~ สุขภาพ
- ~ ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
- + อายุ
- + ความชัดเจน

คำรับ

คำเติม

7. เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก	1. พ่อค้า
- เพศ + สภาพเศรษฐกิจ - ระดับความรู้ - ระบุลักษณะงาน + สุขภาพ + ความหมายดี + สำคัญ + ยกย่อง - อายุ - ความชัดเจน	+ เพศ + สภาพเศรษฐกิจ + ระดับความรู้ + ระบุลักษณะงาน ~ สุขภาพ ~ ความหมายดี ~ สำคัญ - ยกย่อง - อายุ + ความชัดเจน

2. แม่ค้า

+ เพศ
+ สภาพเศรษฐกิจ
+ ระดับความรู้
+ ระบุลักษณะงาน
~ สุขภาพ
~ ความหมายดี
~ สำคัญ
- ยกย่อง
- อายุ
+ ความชัดเจน

คำรับเห

คำเติม

8. เจ้าหน้าที

เสมียน

- เพศ
- สภาพเศรษฐกิจ
- ระดับความรู้
- ระบุลักษณะงาน
- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- อายุ
- ความชัดเจน

- เพศ
- + สภาพเศรษฐกิจ
- + ระดับความรู้
- + ระบุลักษณะงาน
- + สุขภาพ
- ~ ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
- อายุ
- + ความชัดเจน

คำริเริ่ม

คำเติม

9. สถานบริการทางเพศ	ช่องโหว่
+ ระบุชนิดของธุรกิจ + สุขภาพ ~ ความหมายดี + สำคัญ + ยกย่อง - ความชัดเจน	+ ระบุชนิดของธุรกิจ ~ สุขภาพ ~ ความหมายดี - สำคัญ - ยกย่อง + ความชัดเจน

คำรับเห

คำเดิม

10. ธุรกิจบริการทางเพศ

การค้าประเวณี

+ ระบุชนิดของธุรกิจ

+ ระบุชนิดของธุรกิจ

+ สุขภาพ

~ สุขภาพ

~ ความหมายดี

~ ความหมายดี

+ สำคัญ

- สำคัญ

+ ยกย่อง

- ยกย่อง

- ความชัดเจน

+ ความชัดเจน

11. เพศพาณิชย์

+ ระบุชนิดของธุรกิจ

+ สุขภาพ

~ ความหมายดี

+ สำคัญ

+ ยกย่อง

- ความชัดเจน

คำที่เกี่ยวข้องกับความเสื่อม ความบกพร่อง ความผิดปกติของร่างกาย จิตใจ
และสติปัญญา

คำรับ

คำเติม

12. ผู้สูงวัย

- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- ระบุลักษณะบกพร่อง
- ความชัดเจน

1. คนวัยเสื่อม

- ~ สุขภาพ
- ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
- + ระบุลักษณะบกพร่อง
- + ความชัดเจน

13. ผู้สูงอายุ

- + สุขภาพ
- + ความหมายดี
- + สำคัญ
- + ยกย่อง
- ระบุลักษณะบกพร่อง
- ความชัดเจน

2. คนแก่

- ~ สุขภาพ
- ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
- + ระบุลักษณะบกพร่อง
- + ความชัดเจน

3. คนชรา

~ สุขภาพ - ความหมายดี - สำคัญ - ยกย่อง + ระบุลักษณะบกพร่อง + ความชัดเจน

คำริ้นหู

คำเต็ม

14. ผู้ด้อยโอกาส

+ สุขภาพ ~ ความหมายดี + สำคัญ ~ ยกย่อง + ระบุลักษณะบกพร่อง - ความชัดเจน

คนพิการ + สุขภาพ ~ ความหมายดี ~ สำคัญ ~ ยกย่อง + ระบุลักษณะบกพร่อง + ความชัดเจน

คำกริยา

คำเติม

15. มีอายุ

+ สุขภาพ
+ ความหมายดี
+ สำคัญ
+ ยกย่อง
- ระบุลักษณะบกพร่อง
- ความชัดเจน

1. แก่

~ สุขภาพ
- ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
+ ระบุลักษณะบกพร่อง
+ ความชัดเจน

16. มีวัยสูง

+ สุขภาพ
+ ความหมายดี
+ สำคัญ
+ ยกย่อง
- ระบุลักษณะบกพร่อง
- ความชัดเจน

2. ชรา

~ สุขภาพ
- ความหมายดี
- สำคัญ
- ยกย่อง
+ ระบุลักษณะบกพร่อง
+ ความชัดเจน

คำรับหู

คำเติม

17. ไม้ป่าเดียวกัน

+ สุภาพ
~ ความหมายดี
- ระบุลักษณะบกพร่อง
- ความชัดเจน

รักร่วมเพศ

+ สุภาพ
~ ความหมายดี
+ ระบุลักษณะบกพร่อง
+ ความชัดเจน

18. มีความสามารถจำกัด

+ สุภาพ
~ ความหมายดี
~ ยกย่อง
+ ระบุลักษณะบกพร่อง
- ความชัดเจน

1. ใจ

- สุภาพ
- ความหมายดี
- ยกย่อง
+ ระบุลักษณะบกพร่อง
+ ความชัดเจน

2. ไม้ฉลาด

- สุภาพ
- ความหมายดี
- ยกย่อง
+ ระบุลักษณะบกพร่อง
+ ความชัดเจน

คำรับหู

คำเต็ม

19. ผู้พิการทางสมอง

+ สุขภาพ
 ~ ความหมายดี
 ~ สำคัญ
 ~ ยกย่อง
 + ระบุลักษณะบกพร่อง
 + ความชัดเจน

เด็กปัญญาอ่อน

~ สุขภาพ
 - ความหมายดี
 - สำคัญ
 - ยกย่อง
 + ระบุลักษณะบกพร่อง
 + ความชัดเจน

20. เด็กพิเศษ

+ สุขภาพ
 + ความหมายดี
 + สำคัญ
 + ยกย่อง
 - ระบุลักษณะบกพร่อง
 - ความชัดเจน

คำริเริ่ม

คำเติม

21. มีกลิ่นปาก

ปากเหม็น

+ สุขภาพ

- สุขภาพ

~ ความหมายดี

- ความหมายดี

+ ระบุลักษณะบกพร่อง

+ ระบุลักษณะบกพร่อง

- ความชัดเจน

+ ความชัดเจน

คำที่แสดงถึงฐานะ เศรษฐกิจ

คำรับ

คำเดิม

22. ชุมชน + ชื่อ เช่น ชุมชนแม่โจ้

- + สุขภาพ
- ~ ความหมายดี
- สภาพเศรษฐกิจ
- + ยกย่อง
- คุณภาพชีวิต
- ความชัดเจน

1. ชุมชนแออัด

- + สุขภาพ
- ความหมายดี
- + สภาพเศรษฐกิจ
- ยกย่อง
- + คุณภาพชีวิต
- + ความชัดเจน

2. แหล่งเสื่อมโทรม

- ~ สุขภาพ
- ความหมายดี
- + สภาพเศรษฐกิจ
- ยกย่อง
- + คุณภาพชีวิต
- + ความชัดเจน

3. สลัม

~ สุภาพ
- ความหมายดี
+ สภาพเศรษฐกิจ
- ยกย่อง
+ คุณภาพชีวิต
+ ความชัดเจน

คำริ้นเหตุ

คำเดิม

23. ผู้มีรายได้น้อย

+ สุภาพ
+ ความหมายดี
+ สภาพเศรษฐกิจ
+ ยกย่อง
+ ความชัดเจน

คนจน
~ สุภาพ
~ ความหมายดี
+ สภาพเศรษฐกิจ
- ยกย่อง
+ ความชัดเจน

คำริ่หนู

คำเดิม

24. ที่นั่งชั้นประหยัด

ที่นั่งชั้นราคาถูก

~ สุภาพ
+ ความหมายดี
- สภาพเศรษฐกิจ
+ ยกย่อง
- ความชัดเจน

~ สุภาพ
- ความหมายดี
+ สภาพเศรษฐกิจ
- ยกย่อง
+ ความชัดเจน

คำที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือสภาพที่ไม่ดี

คำกริยา

คำเติม

25. พุดให้เชื่อ

[~ สุภาพ
+ ความหมายดี
- กล่าวโทษ
+ ระบุลักษณะการกระทำ
+ ความชัดเจน]

ยุยง

[- สุภาพ
- ความหมายดี
+ กล่าวโทษ
+ ระบุลักษณะการกระทำ
+ ความชัดเจน]

26. ปรับราคา

[~ สุภาพ
~ ความหมายดี
- ระบุลักษณะการกระทำ
- ความชัดเจน]

ขึ้นราคา

[~ สุภาพ
~ ความหมายดี
+ ระบุลักษณะการกระทำ
+ ความชัดเจน]

27. มีสภาพที่ถดถอย

[+ สุภาพ
~ ความหมายดี
+ ระบุสภาพ
+ ความชัดเจน]

เสื่อม

[~ สุภาพ
- ความหมายดี
+ ระบุสภาพ
+ ความชัดเจน]

คำรึนหู

คำเติม

28. ไม่เจริญ

- + สุภาพ
- ความหมายดี
- + ระบุสภาพ
- ความชัดเจน

คำหลัง

- ~ สุภาพ
- ความหมายดี
- + ระบุสภาพ
- + ความชัดเจน

29. พูดถึงญาติผู้ใหญ่

- + สุภาพ
- ความหมายดี
- กล่าวโทษ
- + ระบุลักษณะการกระทำ
- ความชัดเจน

คำพ่อแม่

- สุภาพ
- ความหมายดี
- + กล่าวโทษ
- + ระบุลักษณะการกระทำ
- + ความชัดเจน

30. ของทำเลียนแบบ

- ~ สุภาพ
- ~ ความหมายดี
- + เจตนาการกระทำ
- คุณภาพ
- + ระบุลักษณะการกระทำ
- + ความชัดเจน

ของปลอม

- ~ สุภาพ
- ความหมายดี
- + เจตนาการกระทำ
- + คุณภาพ
- + ระบุลักษณะการกระทำ
- + ความชัดเจน

ประวัติผู้เขียน

นางรัชดา ธิยะใจ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์)

จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในปี พ.ศ. 2517 เข้าศึกษาต่อที่คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2520-2522 และศึกษา

ต่อในระดับปริญญาโทที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในสาขาวิชาภาษาไทย (สายภาษา)

ในปี พ.ศ. 2531 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ ระดับ 6 ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์